

ANTONIO FRAGUAS FRAGUAS

AQUILINO IGLESIA ALVARIÑO

VIDA E OBRA
ESCOLMA DE TEXTOS

PUBLICACIÓNS DA REAL ACADEMIA GALLEGA

A CORUÑA

1986

EMIA

IA

27

ca

REAL ACADEMIA
GALEGA

A CORUÑA

36527

Biblioteca

ANTONIO FRAGUAS FRAGUAS

Biblioteca

AQUILINO IGLESIA ALVARIÑO

VIDA E OBRA
ENCOLMA DE TEXTOS

PUBLICACIÓN DE LA REAL ACADEMIA GALLEGA

A. GORRA

1988

ANTONIO FRAGUAS FRAGUAS

AQUILINO IGLESIA ALVARIÑO

VIDA E OBRA
ESCOLMA DE TEXTOS

PUBLICACIÓNS DA REAL ACADEMIA GALLEGA

A CORUÑA

1986

AGUIRRE IGLESIA ALVARINO

Verde

Aquillo
de Espana
De grande
lin. ingenu
era, mas co
e dese senti
consciente
um gran
milo de Com
politico. Ag

En Coce
lega con q
principe. M
Mendelsohn
inda familia
Milo. Cader
questo rece
quo troche
vella, de Tala
Oribelle Ca
quero. E m
alente vaza
de troche e

AQUILINO IGLESIA ALVARINO

(* 1909 - † 1961)

o viraño do unha foto do encontro del mesmo, no entanto do
segredo del no se sabe o nome verdadeiro. Foron os honraes
delos católicos e
denovo. Van se
Tobacco, e o a fia, e un
Carmen Pálamo, e cada un
tificación poliglota e que de otras é posto o encanto, o graña de
ela, possem.

Aquino Alvarino foi a Santiago de Compostela pola Universidade e co-
municou un plan de estudos novo para a dita Vila de regular. Hantada en
suañal da Facultade de Dereito e Letras dando unha ó seu pai.

oñi no lugar
de Abadía
ora e con tal
de incubitas
do heremita
traballo que
dellos felix
de lume sa-
nagradando

Belardo Ca
cción do seu
aparado en
chado está
Borato, Vito
e Plauto de
que veritas
Beroga Va-
de Vega, de
Alvaro Can-
deras máis
manante los
atrosissima

os honraes do
tanime dos
de Moriga, un de
gráficas de don Ramón
de los maritane, e cada un
o encanto, o graña de

GRIMMIA ALEBIA OMLIUGA
(1901 - 1901 *)

AQUILINO IGLESIA ALVARIÑO

VIDA

Aquilino Iglesia Alvariño naceu o día 10 de xuño de 1909 no lugar de Seivane, en San Xoán de Vilarente, no concello lucense de Abadín. De familia acomodada, foi de rapaz destinado para ser Cura e con tal fin ingresou no Seminario de Mondoñedo, onde a escola de latinistas era ben coñecida en toda Galicia e fora dela. Nesta escola formouse o novo seminarista adequerindo unha disciplina para o traballo que conservou durante toda a vida. Un día, xa con moitos estudos feitos con gran aproveitamento, deixa o Seminario e colle outro rumbo camiño de Compostela levando coa súa mocidade grandes inquiredanzas poéticas. Aquilino era xa un poeta.

En Compostela intégrase no grupo do Seminario de Estudos Galegos con quenes tivera relacións con motivo da publicación do seu primeiro libro de versos, editado cando estaba de seminarista en Mondoñedo; é un libro feito dentro da súa xuventude cando está máis familiarizado cos grandes mestres da latinidade: Horacio, Virxilio, Catulo, Ovidio, seus vellos amigos; tamén Cicerón e Plauto, de quenes percursa magníficas edicións para non ter erros nas versións que precise facer. Era por aquel entóns moi amigo de Noriega Varela, de Teixeira de Pascoaes, de Cabanillas, de Crecente Vega, de Carballo Calero e de Fermín Bouza, e contertulio de Álvaro Cunqueiro. É un navegante na senlleira nao da poesía, na dorna máis afoute capaz de cruzar tódolos mares guiado pola pestenexante luz de tódalas estrelas. Amante da natureza contempla e sobreestima a estampa de cada hora no encontro dos camiños, no pontillón do estreito val ou na revolta da comba montesía. Espreita as douradas follas utozonizas que o vento leva e a chuvia revira nas lameiras dos camiños. Van na súa compañía sempre os versos de Noriega, ou de Teixeira; e é a fina, a máis delicada visión xeográfica de don Ramón Otero Pedrayo, o cantor xeógrafo de tódolos meridianos, e cada matización paisaxística a que lle ofrece ó poeta o encanto, a gracia da súa donosura.

Iglesia Alvariño ven a Santiago atraído pola Universidade e comenza un plantexamento novo para a súa vida de escolar. Remata os estudos na Facultade de Filosofía e Letras dando creto ó seu pen-

samento que o guiaba dende un principio pola vocación do ensino; porque xa exercía o oficio de ensinante no Colexio León XIII de Vilagarcía, centro de gran prestixio do que foi bastante tempo Director, deica gañar as Oposicións ás Cátedras de Latín de Institutos que tiveron lugar no ano 1949. Entón foi destinado ó Instituto de Lugo. Por concurso de traslado pasou a desempeñar a mesma cátedra no de Pontevedra, onde ademais exerceu o cargo de Secretario. E tamén por concurso foi destinado ó Instituto Femenino "Rosalia Castro" de Santiago, no que ocupaba o cargo de Vicedirector ó ocorrer o seu pasamento no serán do 29 de xullo do ano 1961, cando acababa de cumprir 52 anos. Á memoria de todos viñeron os seus versos:

*Vanidades, loucuras... Un día nos carreiros
Da miña noite infinda apagarase o luar...
E, na vaga saudade dun mar de neboeiros,
Botará o meu espírito pra sempre a soñar...*

*Destoncias, sin loubanzas de amigos, nin lamentos,
Nun probe cadaleito, levaranme quezáis...
Polos vellos camiños, beirados de fentos,
Levarán ó poeta como levan ós máis...*

*Nunha tumba soliñas, entre os restos paternos,
Nun abrazo insolúbel, pasarei mil invernos,
E aínda máis, esquecido da miña inmensa dor...*

*Pais e fillos, daquela, viviremos xuntiños...
Unha crus sobre todos abrirá os seus braciños
O pó da mesma tumba nutrirá a mesma flor!...*

Frai Agustín González publicou unha semblanza no mesmo número do Eco Franciscano onde se publican os versos que aquí quedan como manto que cobre a campa da súa sepultura. O escritor franciscano fala da súa formación humanística procedente do Seminario mindoñense, perfeccionada nos anos universitarios; e na tarefa docente "atravesaba su obra de un grave clasicismo, de un viejo perfume grecolatino".

A docencia era para el laboría gratísima e obtiña no ensino do Latín óptimos froitos dos que dan testemuña os seus alumnos. Serio, moi serio, pausado e de característica voz que don Xesús Carro chamaba "voz de sochantre", era do máis afábel e un leal amigo.

Do mesmo modo que tiña colaborado nos traballos do Seminario de Estudos Galegos, ó fundarse máis tarde o Instituto P. Sarmiento de Estudos Galegos, foi colaborador tamén, e na súa Biblioteca traballou deica o derradeiro día da súa vida. Figuraba como colaborador na Sección de Filoloxía con don Abelardo Moralejo e outros filólogos.

O día 16 de abril do ano 1949, leu o discurso de ingreso na Real Academia Galega, que versou sobre *A lingua dos poetas do Norte de Lugo*, discurso ó que respostou don Ramón Otero Pedrayo. Xa era

o escritor consagrado, o poeta coñecido dentro e fora de Galicia, principalmente en Portugal, onde desde a época de seminarista, levado por Noriega, publicaba os seus versos "no velho jornal limiano". No momento de ocorrer o seu pasamento era ademais de Catedrático de Latín e Vicedirector do Instituto Femenino Rosalía Castro de Santiago, Profesor Axudante na Facultade de Filosofía e Letras na Universidade, Vicepresidente de Alianza Francesa en Compostela, Colaborador do Instituto P. Sarmiento de Estudios Gallegos do Consello de Investigacións Científicas e Colaborador do Instituto de Estudios Jacobeos.

A súa vida foi unha vida de estudio, de meditación e de traballo.

O B R A

Agora fagamos un lixeiro comentario como lector, nunca como crítico, da súa obra. O primeiro libro que publicou foi o tidoado *Señardá*, impreso en Lugo no ano 1930. Está adicado a Galicia e Portugal coas seguintes verbas: "Sexa este probe libriño de sonetos como un caristel acugulado de rosas desfolladas...

De rosiñas brancas e soaves con que as lindas Canéphoras do Ensono alfombren os Camiños da Nosa Raza Saudosa e triste...

Desta Raza misteriosa, que coma unha Princesiña de Ollos Azules agarda, cheia de fe, aquel Mencer de Néboa en que El-Rei, Noso Señor, ha de voltar..."

Un escritor portugués, Julio de Lemos, escribe unha Carta-Prefacio datada en Viana do Castelo o 21 de xulio de 1929 na que comenta o libro comenzando polo título: "O título de *Señardá* é un título feliz, porque traduz a maravilha a feição dominante dos seus metros, os quais, com efeito, exuberam de tristeza, exalam melancolia, cristalizam a saudade "esse tormento puro, doce e magoad", como lhe chamou Camões, essa labareda sempre vivaz no peito de Galegos e Portugueses, que como ninguem a experimentam e definen, hoje como na época dos *Cancioneiros*, de tal guisa os irmanam a sua origem céltica e outras afinidades e até as coisas envolventes". E no remate do Prólogo ós cincuenta sonetos de un mozo, nos comenzos de sentir a emoción da letra impresa, sinálalle o seu destino: "A missão que ao meu excelente Amigo a Providencia otorgou é a de cantar, deliciandonos".

Noriega apadriñou tamén o libro dende Santa María Madanela da Graña con unha estrofa que semella unha oración:

*¿A Señardá? Ben sei: teu nume adora
Os piñeirales, húmedos d'aurora,
Y-as ermidiñas, d'o luar á lus,
Frol que a medo sorrí, neboa que chora,
Y-as espadas d'a Virxen, y-os cravos de Xesús.*

Vai ben para un seminarista o principio en serio latín: ITE, LEVES ELEGI. Logo unha sinfonía de dolor, unha maternidade no alumbramento de cada verso que o fai tremer de tristura deica facer baixar as bágoas no medio de isolamentos ocasionados por inquietudes especiais:

*Son pétalos de sangre d'adelfas venenosas,
que na i-alma florescen... Son báguas dolorosas
a tremer, na saudade d'un soneto engarzadas...*

E inda máis forte a desaforada tristura e os laídos amargurados no sendeiro casi inicial da súa vida que amostra un corazón partido que deixa tremelante a quen o encontre botando borbotóns de sangue pola ferida quizais aberta sin razón:

*Cada verso é un salaio d'un alma delorida,
un corazón sangrando, que leva aberta a frida
y-espira entr'a amargura d'as rosas desfolladas.*

O pesimismo érguese sin razón e para coutar unha falsa interpretación cando lea esta inqueda pesadume, fai unha aclaración:

*Traigo a y-alma morta, cheia d'amarguara,
¡Ni'unha rosa encontro, miña Virxen Pura,
Pra esfollar nas aras d'o teu vello altar!*

A aclaración é unha nota final ó lado da autorización para poder imprimirse, firmada por don Francisco Reigosa, un gran latinista que no 1929 era Vicario General Gobernador Eclesiástico S.P.

“Para esvaír os efectos que n'algús ánimos puideran xenerarse d'a lectura d'algús dos meus sonetos compre faguer aquí unha pequena nota. I-é que falsamente xulgara o lector, por algunhas estrofas aisladas, sin ter en conta a tendencia xeral do libro, que nas miñas rimas frolece a rosa das follas negras d'o pesimismo anticristián. As cordas da miña lyra soan doridas, é verdade. Pero esta Dor non é outra que a que fería os kinnores de Sión, deporondados d'os sálices, no Exilio. Sin verdade. pois, se quixera comparar a dôr dos meus sonetos á desesperación d'un *aforismo* de Schopenhauer ou á d'un amargurado poema de Baudelaire ou d'Alfredo de Vigny”.

A tristura do poeta sería máis ben unha inquedanza nos momentos en que se producía a profunda crisis de renuncia ó Seminario, ó *mester de Clerecia*, como unha alma en loita sin saber con quen, con aquel fantasma que fixo saltar pola fenestra o destino de unha vida. Esa sería a razón da Dor, das tristezas dos seus versos. A lectura da Nota mostra claramente as inquietudes de un xoven que ten lecturas alleas ás metódicas páxinas que podían estar ó alcance de un seminarista por mui poeta que fora.

Amigo de Crecente Vega e ambos coñecedores do labor poético de cada un, coinciden en dar un certo título a uns versos de Crecente que emocionaban a Aquilino Iglesia Alvariño por ese ter de seu unha familia campesíña. O tiduo é: *O fortunatos nimium...!* versos que louban a parva facenda de un labrego:

*Benditoso é o labrego que poda
valer en si, sin traballar no alleo;
que ten pra dar ós fillos unha coda
un peso pra gastar, gado de seu.*

Tamén se apouentaron os poetas ausentes, Rosalía, Pondal, Curros; e fixéronlle compañía os novos: Manuel Antonio, Amado Carballo, Luis Pimentel, Fermín Bouza e Carballo Calero, Noriega e Cabanillas. Foi gran admirador de Guerra Junqueiro, de Antero de Quental, Fernando Pessoa e Teixeira de Pascoaes; o mesmo que de Antonio Machado e de García Lorca, e cantou con garimosos versos a Petöffi e a Hölderlin.

Os primeiros trunfos foron obtidos en Cataluña no ano 1928, onde lle premiaron o seu poema: *Violetas de Francia*.

No ano 1931 o número do "Nós" correspondente ó Día de Galicia está feito pola colaboración dos poetas con unha introdución na que alenta unha nova esperanza. En España establecérase a República, e moita xente agardaba dos que se chamaban "grandes políticos galegos" unha mirada de atención para Galicia, e con esa ledicia nova escriben na primeira páxina como Introducción: "A Festa de Galicia sonora sobre toda cousa, esperta os carillóns da terra, en roda, iste ano, como nunca rebuldeiros". E remata con este ledo presentimento: "Galicia toda é un corazón a tremer espranzado e o Nós arrecadando en feixe eterno as tubas dos poetas ceiba nestas páxinas as notas supremas da nosa lírica que vai xigantesca, mundo adiante, deitando o tema inmenso: ¡¡¡Galicia, Galicia, Galicia!!!".

A chamada responderon os poetas Xesús Bal, Bouza Brey, Ramón Cabanillas, Cabada Vázquez, Carballo Calero, Alfonso Castro Dono, Álvaro de las Casas, Xosé María Castroviejo y Blanco Cicerón, Xohan Carballeira, A. Díaz de Herrera, Xosé María de la Fuente Bermúdez, Marqués de Figueroa, Avelino Gómez Ledo (traducción do Poema "De rerum natura" de Lucrecio), Francisca Herrera Garrido, Gonzalo López Abente, Xohan Vidal Martínez, Xerardo Álvarez Limeses, Antón Zapata García e Aquilino Iglesia Alvariño.

Aquilino publicou un poema tidoado: *In angore Gaudium*, afrontando tristezas profundas e sublimes alegrías. Aquí está o pensamento do poeta:

*Saudade... Tristeza... —¡En todo a tristeza!:
Na voz do mar e do vento,
na comba dos horizontes,
na comba do pensamento...*

*Este mundo a roular é negro e triste.
I-a nosa i-alma é triste...
I-o noso ollar é triste...
I-é triste canto existe
na terra pobresíña de que nos somos feitos.*

*Mais, sobre a dor das cousas e do noso dôr,
puxo Deus un sorriso, unha aurora, unha flor,
unha estrelíña acesa de alegría...!*

*—¡Alegría, alegría!—
Verbo de luz sorrindo... Divino Redentor,*

*crucificado polo noso amor,
para que a nosa dor seña alegría.*

O poema aparecerá logo en *Corazón ao vento*, ó igual que: *No berce negro da noite*, que xa se publicara no mesmo Boletín Nós correspondente ó 15 de marzo do mesmo ano de 1931. Tamén na mesma data publicou en "Descobrimiento" de Lisboa, os poemas: *Antoloxía de inéditos*, e no ano seguinte edita en Mondoñedo: *Noticias do Porto*.

O ano 1933 publica no número 110 do Nós, correspondente ó mes de febreiro, o traballo tiduado: *Noriega Varela, poeta da montaña*, tema de unha conferencia pronunciada no Centro Obreiro de Ferrol. Destacamos as condicións que sinala a un poeta: "Un poeta é sempre un home senlleiro que por falta de comprensión-incultura, espírito estopendo da xente acostumamos a prexuzgar un excéntrico. Mais as excentricidades dos poetas, chegan a prender as almas, e, no decorrer dos anos, convírtense en leises vivas dos pobos". Noriega era o poeta cargado de sensibilidade e distinción amorosa para canto soporta o pedazo de terra que forma o noso mundo, e Aquilino foi seu compañeiro recoñecendo a grandeza do rostro da terra e de canto nela hai: a flor humilde, a folla seca ou o cantar dunha calandria encerran a sublime grandeza dunha paisaxe ou dun camiño polo que vai a ilusión da vida. No fondo un e outro son poetas líricos e nunha lonxanía neblinosa está o recordo virxiliano. Iglesia Alvariño expresa na súa poesía, desde un primeiro momento o encanto sublime do aloumiño verbal que fai soar a lira nas cordas do corazón. Así son as quartetas con que inicia as composicións do libro *Corazón ao vento*, impreso en Lugo no ano 1933, que levan por título: *Tirei ao vento sangrando...* e así vai o corazón do poeta:

*Tirei ao vento sangrando,
un día o meu corazón...
—Abriuse a hora tembrando,
coma unha flor de emoción—.*

*Entre as súas doces mausiñas
colleuno a noite serena...
—Sobre das fontes sequiñas
choraba a lúa a súa pena—.*

*Para a estrela máis noviña,
fixo do meu corazón
unha cuna pequeniña
entre as ás dunha canción.*

*Miña doce sebardade
abalábaa demansiño
nunha lene vaguedade,
feita de seda e de armiño.*
.....

*Durme, estrelina isolada,
;meu aiaiai, xoiá miña...!
;Ai que xa ven a alborada
chuchar a miña estrelina...!*

.....
*Por fin, entre os seus braciños,
morreo a estrelina nova...
Os hombros, catro versiños
leváron-a para a coba.*

Velahí a forma de urdir unha composición na que fala un poeta romántico na noite estrelecida; si dixen romántico, é polo agrado que me dá esta verba que inda se pode aplicar a esta xeneración que pilla de cheo a Guerra Civil. *Corazón ao vento* é un libro que recolle un labor poético comprendido entre os anos 1930 e 1932 cando o poeta pasa o saudoso camiño dos vinteun ós vintetrés anos; por iso se fai tan visible o gurgullar do corazón que

*unha follina tras d-outra
vaino desfollando o vento.*

Ten de ser visión real a festa nas aldeas lucenses, a festa que bule no verso de Noriega e no de Crecente; tamén vai na soedade de Iglesia Alvaríño, e descubre a tristeza que pode causar oír a *gaitiña, gaita gaiteira*, tristeza que fai bagoar os ollos:

*Polo camiño da gaita,
;miña naiciña querida!,
queda un regueiro de bágoas.*

Veñen ó verso a pandeireta e aínda o muiño da fiada que van ser as derradeiras festas populares; pero na festa do Patrón, dispón no camiño procesional os seus versos; a súa canción:

*Como a unha santiña, en andas,
pola aldea, en procesión,
catro versiños de neve
levan a miña canción.*

Un recordo ós emigrantes, ás xentes que están lonxe da súa terra, e van como teñen que ir os mensaxes dos poetas polo correo do vento, que é por onde van e veñen as alboradas. En cantos emocionais metamorfosea o seu corazón agora río onde pousan paxariños, tamén piadores rosalianos, e veñen apagar a sede; unha sede de namoro que soio se apaga bebendo na fonte ou no río do corazón. Non serán soio paxariños, serán "as floriñas sedentas das estrelas" que xogan co seu tremelar na cunca do río corazonal, ó mesmo tempo que pestenexan para facerse donas de tal señorío.

Agora o corazón de xoellos diante a cruz humilde chantada no xábrago polo mesmo poeta, no monte onde cai a neve e oubea o lobo e na noite leda a lúa é o farol porque ven pousar

—cansada do camiño— o seu feixe de luz...
e reza mui baixiño, mui baixiño...

Unha composición de admirables cuartetos, tiduada *Unha ceguiña*, que leva data do 1930, remata esta parte. Nos versos fai reiterativo: *Pobresíña de Deus*, no comenzo das estrofas, para sinalar as tristes inqedanzas do seu vivir e o seu desexo de poder redimir a súa dor ou polo menos darlle acougo seguro no seu peito:

*Roseira de amargura e insolación.
¡Quixera eu ser a dôr de canto existe,
pra abalar a tua dor no corazón...!*

Somentes dúas composicións forman a terceira parte, *Dende o mencer ao solpor*, o raiar o día unha mañán de San Xoán nun piñeiral calquera no camiño que millor leve cara os pomares de Oural e os soutos de Valmiñor, nesa mañán misteriosa na que a néboa deixou o orballo que ten a auga da saude, e cura porque é a mellor meiciña para semellantes males. E o solpor que o poeta observa como vai, cansada, esmorecendo a tarde, e, amorosamente, a recolle nos seus brazos unha canción. O poeta sentirase Saudade, ou sombra delorida que reza coas mans dereitas ó luar. Hai un verso na derradeira estrofa que encerra unha meditación cara o pensamento en fonda preocupación; dí o verso: *misticismo da miña isolación*, reflexo de un pasado mui recente. Non sabemos de cantos paxariños rompen o silencio pola noite co seu canto; lembramos o reiseñor que tamén sería ouvido por Aquilino Iglesia Alvariño na beira da presa das Chancas ou nas veigas de Arcos. Ben seguro que a nouturna e tan bela melodía inspirou os versos, polo menos o tiduo do penúltimo apartado do libro: *Reiseñores laurentos*, apartado onde se canta á noite pobresíña, a noite durmindo acougada no corazón do poeta, o arruar o corazón no berce negro da noite, e a noite transformada en corazón. Despois os silencios noitesios que cando se creban dan medo e fan bater o corazón con fortes zaloucos. E a esperada mañán, máis esperada na enfermidade e o poeta síntese enfermo e ven a visitalo a mañán mesma e a traerlle

*as laranxas orvalladas
de todas as estrelas derradeiras.*

Unha poesía que leva data do ano 1932, debía estar para comenzo a composición do libro na imprenta do sucesor de Vilamarín. A derradeira parte non ten máis que tres composicións, é a designada por *Obscura verba*, onde se inclúen: *Na escuridade*, *Riada* e unha *Neniae*. Sin ningunha dúbida o poeta inda que mui mozo en anos é xa o gran poeta, dono de moi belos e largos horizontes, lóxica dedución ó rematar de lér o libro.

En 1934 edita en Mondoñedo *Frol de diversos*, poemas en colaboración con Álvaro Cunqueiro; en 1935 publica *Escolma*, unha selección de poemas, en *Renacencia*; e, no ano seguinte, en Vilagarcía, *Neniae*.

Non son menos os galardóns que distinguen e premian os valiosos quilates dos seus versos. Na Festa das Letras de Barcelona, o ano 1946, recibeu un premio pola súa composición *Rosa de España ardiente*, triunfo que ben merece ser destacado. En Lugo saíu das prensas o mesmo ano *Nas orelas do Miño*.

Pero o libro excepcional, dentro da obra poética de Iglesia Alvaríño, publícase en Vilagarcía, na imprenta Celta, o ano 1947, co título de *Cómaros verdes*; libro que, en frase feliz de Varela Jácome, "rompe a malafada dos anos valeiros de literatura en lingua galega". O cómaro, tamén comareiro, e hasta madarrón en outros lugares, é o lindeiro terreño, alto ou en terraplén con vexetación natural, fentos no seu tempo, herba fina, herba do cuco, labarcias, gamóns e as campaiñas marelas que aparecen nos cómaros por onde pasa a auga. O poeta tende a súa mirada nas lonxanías do Padornelo e percorre o inmenso mundo de mil encantos para outros tantos versos, ata medir os raios de sol nos areais do mar de Arousa e contar as ondas da ventura navegando na gamela nova que saí do peirao de Vilagarcía. Brétema e sol, sol no mar e na cume, que é sol madrugador, por eso:

*Cando despertou a xente,
xa nadaban en sol as cambeleiras dos bois.*

No verso a verba tan belida de *cambeleira*, novíña estrenada polo poeta que recollía e atesouraba os segredos da fala, segredos dos que fai gala na súa poesía, como poeta itinerante, e como tal puido gozar nas descubertas un día, un serán, nas veigas de Moimenta:

*Nas veigas de Moimenta os poltros novos
correrán entre a i-erba eo restoballo
das froles, que lles chegan ó fuciño.*

Nós acotamos a verba poldro, inda viva nas terras de Santiago cuio picacho de Santa Susana era Outeiro dos poldros, pero xa non sabemos en troques se restoballo será o chamado restollo noutros lugares. O poeta busca unha cama pró vento e detesta a cama dos exámetros virxilianos inda que vaia na compañía de Deiopea a prometida de Xuno, pero durmirá coa Oreade nos curros de Aldoar, e no sucedido hai un refinado amargor de moitos amargores:

*Os seus bicos sabían a queirogas,
a rosadas e xestas do Valiño
con froles e niños de xemexeme.*

Topará o poeta aquela Louríña, loura de lucida cabeleira que se enquetaba nas bufardas, e o pior de todo foi que era seguramente o garboso trasno pois sucedeu a súa desaparición sin decatarse:

*E cando nos demos conta
o seu corpo desapareceo do mundo.*

Adica o seu poético recordo ós poetas latinos: Cayo Valerio Catulo, ao elexíaco Aulo Albio Tíbulo, de quen se dí que foi nemigo de Ho-

racio, Virxilio, Propercio e de Ovidio; ó filósofo e poeta Juan Christian Federico Hölderlin, a Petöfi, o héroe nacional húngaro, o revolucionario na Europa do 1848. E xa de seguido Rosalía, Curros Enríquez, Pondal, Manuel Antonio e Luis Amado Carballo. Era don Aquilino madrugador por disciplina escolar e disfrutou da compañía do luceiro, do recendo da terra removida e das castañas da primeira colleita da ourela ciscadas polos regañados ourizos dende os castiñeiros que dan ós camiños. Era amigo da compañía e disfrutaba nas pequenas tertulias onde moitas veces regalaba a todos co recitado de uns versos e tamén recreaba o inmenso tesouro da súa creación pasando os agros de Lamanide ou as aradas con bois novos en Vilar de Albán. É o placer de contemplar a estampa xeórxica un día de sementeira nunha agra da Terra Chá lucense. Mais tamén o mar, o mar de Arousa, con solpores cautivantes para onde camiñan as inqedas ansias mariñeiras; para o poeta esta é *A mar dos solpores*.

O libro sitúa ó autor na óptima cima dos valores poéticos, libro onde se estrenan moitas verbas novas pero de moi vello uso en Galicia; son as verbas "de raigame rural" que dan ós versos de Iglesia Alvariño "unha funcionalidade estética", afirmación de Varela Xácome que engade: "Tamén se renovan ó largo do libro as estruturas métricas, con mui distintas combinacións estróficas e novos esquemas rítmicos". É un suxestivo galardón ás falas e ós falares do norte da provincia lucense.

En 1960 edita, e de novo en Vilagarcía, *De día a día*, libro de afecto na adicatoria, á súa dona Dolores Ferreirós Santos, natural de Carril; está escrita con estas verbas:

*A Loliña
—de día a día tamén—
estos versos,
muiña dos anos
na palma da man.*

Son composicións que levan a data dos anos 1933 ó 1960, razón mui temporal pola que hai gran variedade tanto de temas como de composicións. Comenza con unha preocupación de fatiga, de cansancio, sin saber onde deixalo:

*Señor ¿ónde hei botar este cansancio
que levo ás miñas costas coma un feixe
de carabullos?*

E remata con unha poesía á pequena barquiña que goberna unha nena. A poesía ten unha conclusión oracional:

*Ponte da Luz, a que ven é moi alta.
Desde ela vese o país das calandras.
Nena feliz
na ponte da Luz.
Amén Xesús.*

Volve xurdir a pena e a ledicia, unhas veces a mesma cousa ten os dous valores, pena que se transforma en alegría, e noutros casos son dúas cousas en contraste, el pon o mesmo tiduo: *In angore gaudium*, e sigue batendo con fortes resoancias o tema brusco da morte collendo os lemas das composicións como o do poema *Enfóscase o camiño*, que encabeza con este texto de Xorxe Bernanos: *¡Ai, morte, herba orballada; ai, única mañá!*, e nunha das últimas composicións que leva a data de 1960, tiduada *Hai que traballar*, que lembra para cabeceira como lema o texto de Horacio: *Nada sin gran traballo nos dá a vida ós que hamos de morrer*.

OS NOVOS PREMIOS

En Lugo, no Certamen do Miño, acadou o máximo galardón cos versos *Pastor de ríos*, polos que lle foi concedido o premio Noriega Varela. E moi preto do pasamento rematábase de imprimir: *Lanza de soledá*, premio de poesía Marina 1960. Curiosísima colección de sonetos nos que trascende a rítmica medida —os sonetos son de once sílabas—, a profundidade conceptual da súa filosofía, o craro decir espiritual fino latexar da súa sensibilidade, ese conxunto creador de un garbo musical, modulado nun fondo gregoriano tan armonioso que non se desprende nunca da súa variadísima poesía. O Editor deste libro dí: “En la poesía de Iglesia Alvaríño resalta la sabiduría retórica, que es arte de buen decir, y un corazón puesto en la hora de hoy, que es fluencia viva. En ese corazón se encierran los ritmos más hondos y resuenan las euforias más bellas y delicadas”. Non se arreda agora, neste libro, dos clásicos, agora ven á súa compañía: Homero, Eurípides, Catulo, Horacio, Lucrecio, Eliot, Dugard, Racine e Carlos Riba, todos serán fiadores da voz de Aquilino, que se move con especiais atencións a vieiros de escuras pasarelas, o pensamento profundo que facilmente se descubre no espacio medido polos seus versos, ese silencio que el afirma ser o seu: “Meu solo é o silencio que cala de verso a verso”. Nese silencio de creación e recreación, crear e ler meditando, vai dende a mocidade ó derradeiro destino que tantas veces presume mui perto del:

*El nada máis que un ansia fuxitiva,
o espanto dun instante. Unha locura
que, detrás dun cerrar de ollos, se amura
diante da morte, sempre a preventiva.*

Quizais notase de vez en cando que tiña algún fallo do corazón que testifica o remate do soneto:

*Non podía máis. E entón el trevelaba
contra o marco da porta onde petaba
seu corazón que, seu, non conocía.*

AS TRADUCCIÓN

Sendo como era un gran latinista e adicándose ó ensino do Latín, era mui lóxico que surxira nel a idea de traducir ó galego algún texto clásico. A primeira versión que coñecemos é do ano 1935: *La*

canção del siglo, traducción de Horacio, para conmemorar o bimilenario do nacemento de Augusto. Quince anos máis tarde, en 1950, aparece en Pontevedra a versión galega de Venanti Fortunatii: *Galliciense Carmen*, e no ano seguinte o Instituto P. Sarmiento de Estudos Galegos edita a versión do *Carmina*, de Horacio. Coido interesante coñecer a opinión do mesmo Aquilino relacionada cos problemas da traducción. Fai unha historia dos comezos e todo o proceso deica chegar á conclusión final de facer a versión porque o obrigaba o labor que tiña feito e ademais como "era o profesor de Latín a latificar co poeta". Sin facer descargo de ningunha clase, pero, eso sí, dando as ideas claras de canto representa unha traducción, indica o seguinte: "Na versión fuxín por un igual das feitura literarias anovadas e das xa mortas da nosa tradición, botando mau das do falar de cada día e acollendo, como era o meu intento, unha boa millarada de voces e retorneos que non foran encetados.

"Esto responde á miña idea de que non hai outro galego á que acudir, pra facer unha lingua literaria, que o que falan as xentes dos nosos campos e ribeiras...

"A ortografía que uso non pretende recoller certos matices fonéticos que se tentaba representar por apóstrofes, guións e circunfremos e que non hai máis remedio que aprender de outra sorte, como en todas as linguas".

No final o libro ten un valioso Vocabulario de palabras que non tiñan sido recollidas, e foron usadas por el, en diferentes puntos de Galicia.

No volumen III de *Evphrosyne*, Lisboa 1961, publicouse unha versión galega en verso de: o segundo idilio de Teócrito, *As meigas*.

Un serán na Biblioteca do Instituto P. Sarmiento, rematou a traducción da comedia de Plauto, *A Aulularia*, que Aquilino traduce *A comedia da Oliña*. Xa temos falado da nosa impresión que nos parece pode confirmar calquer lector: é tan vivo o linguaxe e tan noso que parece unha obra de Aquilino. Publicouse despois da súa morte, pola Editorial Galaxia no ano 1962.

Tamén queremos indicar que unha das súas poesías foi traducida ó catalán por Tomás Garcés co título *Soto els avellaners*, e publicada por Barcelona Atenas 1954.

POETA EN CASTELÁN

A súa inspiración e donosura poética foi un don que manifestou de maneira bilingüe, en Galego e Castelán. En Castelán non escribe máis que un libro: *Contra el ángel y la noche*, que se publica na Colección *Dorna*, de Buenos Aires no ano 1941. Na introducción figura esta imaxen do poeta: "Aquilino Iglesia Alvarino es este hombre que estalla de su tierra. Vecino de humanidades, disciplinado en teologías, tertulio de códices, viajero de campos, amigo del hombre y de la besana —él sabe del ángel y de la noche—, conocedor de jeroglíficos griegos y de Garcilaso, tiene su voz para lo popular...

"Sus libros en gallego son maduros para nuestra lírica. Aparece

ahora su canción en castellano por primera vez". Foi por primeira e tamén por derradeira, porque non volveu a publicar máis libros en castelán. Este libro está adicado ó seu primeiro fillo, e un capiduo tidoado *Y el amor*, a L. F. que parece ser Lola Ferreirós, a súa dona. Con certa arrogancia mostra o seu desprecio pola poesía fácil según indica no soneto do comenzo:

*Detesto el verso fácil y la orgía
y la imagen de luz. ¡Si yo pudiera
descubrir la palabra verdadera
que no miente ilusión de poesía.*

O libro é considerado como ocasional, pola razón quizais de ser a única obra, inda que teña moitos traballos periodísticos en castelán, pero nunca chegaron a xuntarse facendo un corpo.

O ESTUDIO DA LENGUA E O DICCIONARIO: O SEÑOR DAS PALABRAS

A lingua foi un dos temas de estudio que tivo Aquilino durante toda a vida, comenzou sendo seminarista e rematou o día da súa morte. O traballo máis completo que realizou foi o publicado no tomo da Obra Completa de Ramón Cabanillas, Ediciones Galicia del Centro Gallego de Buenos Aires, 1959, que leva por tido: *Lengua e estilo de Cabanillas*. Tamén o Discurso de ingreso na Real Academia Galega que é un estudio sobre *A lingua dos poetas do Norte de Lugo*, que editou a mesma Academia. A faceta gramatical de Aquilino é do máis interesante e o seu saber filolóxico moi ben matizado no estudio sobre Cabanillas pon de manifesto o seu entusiasmo polas formas usuais, o elemento popular, que mantén viva a lingua.

En tres obras máis déixanos en cada unha o seu Vocabulario correspondente onde se rexistan as voces novas que non figuran nos Dicionarios de Cuveiro e de Valladares, entonces os máis consultados, e tamén o de Carré. As obras son: *Cómaros verdes*, a tradución de *Cármina* de Horacio, na que se inclúe ademais un valioso *Vocabulario histórico-mitolóxico*, e a derradeira é *Lanza de soledá*.

Pero Aquilino era coñecido por *O señor das palabras*, e correspondíalle este tido pola súa continua labor de recollida en tódolos lugares onde había xente que podía ilustrar as súas preguntas. Eran ademais das palabras, os xiros, as respostas, que son ditos especiais de contestación a determinadas preguntas. Traducimos un párrafo do Franciscano Fr. Agustín González: "Sin dúbida era o millor coñecedor da lingua galega no noso tempo. Longos anos e suores invirtu en recoller materiais para o gran *Diccionario Gallego*, cúa publicación iba a acometer en breve, unha inxente labor recopiladora da cal dá fe o acervo de cen mil fichas que agardan a hora de ver a luz". Ademais da recollida directa dos falantes, facía a consulta dos textos e documentos antigos, moitos deles na nosa compañía na Biblioteca do Instituto Padre Sarmiento. Adicou estudio especial a Fr. Martín Sarmiento, Rosalía, Añón, Pondal e ós poetas do norte de Lugo, Crecente, Noriega e Leiras Pulpeiro.

COLABORACIÓN

Destacamos a súa colaboración en *Pontevedra é boa vila*, de Agustín Portela Paz, Pontevedra 1947, con *Teucro de paso por aquí*; en *Homenaje a Carmen Conde*, con *Deloírado como un río*, Mensajes de Poesía. Vigo, 1951; no "Homaxe da Galicia Universal a don Ramón Otero Pedrayo. A súa vida e a súa obra". Caracas, 1958. Colabora con *Segunda vocación de Adrián Silva*. No Museo de Pontevedra. Tomo XIV, 1960. *La Cántiga 202 de Alfonso El Sabio*, valioso traballo de investigación. E ademais, no Boletín Nós, Alento, A Nosa Terra, Sonata Gallega; Galicia, Revista del Centro Gallego de Buenos Aires; "Vida Gallega", segunda época, "Atlántida", "Poesía Española", "Gelmírez", "Posío", "Lar", "Mundo Hispánico", "4 Ventos", "Brácarra Augusta", "Evphrosyne", "Alba", "Aturuxo", "Mairena", "Mensaje de Poesías", "Papeles de Son Armadans", "Humboldt", "Estudios Clásicos", "Cuadernos de Estudios Gallegos", "Destino", nos xornais de Galicia, principalmente "La Noche" e "Faro de Vigo", e un mui longo etc.

XUICIOS SOBRE O POETA

Comencemos polo historiador da Literatura Galega, Ricardo Carballo Calero, que coñece admirablemente ben a vida e a obra de Aquilino. Ó xuzgar *Lanza de soledá*, escribe: "Esta serie de sonetos, que, graves, duros, escuros e retumbantes, soan coa solemnidade dun canto litúrxico, logran, coa sistemática designación do suxeito das vivencias rexistadas por medio de terceira persoa, unha distanciação que lles dá perspectiva, relevo, lonxanía e ambigüidade. A poesía de Iglesia atinxe aquí unha profundidade que lle era descoñecida ou excepcional con anterioridade".

Álvaro Cunqueiro preséntao como un poeta clásico: "Trátase de un clásico, del único quizá, que lo sea entre nosotros, y de uno de los más puros y reveladores poetas que a nuestro tiempo, en cualquier lengua o lugar, le sea dado escuchar". Esto decía Cunqueiro no xornal "La Noche" do 29 de xaneiro do ano 1948.

Miguel González Garcés en *Poesía gallega de posguerra*, remata con estas verbas o enxuciamiento de Aquilino: "Se ha insistido en el paisajismo y descriptivismo de Aquilino Iglesia. Sus mejores poemas tienen gran aliento lírico. Algunos, con huella virgiliana u horaciana. Otros con experiencia vital profunda. La palabra crea un ambiente de sugerencias y temores. El paso del tiempo, el amor, la muerte, grandes temas, adquieren toda la hondura necesaria en el poema. Tantos veces gran poema en Aquilino Iglesia Alvaríño".

Basilio Losada en *Poetas gallegos contemporáneos*, despois de lembrar as *Nenias* adicadas a Tibulo, Petóffi e Hölderlin, afirma: "Modernidad y tradición se funden en estos poemas de afinada raíz gallega. Raíz perceptible incluso en la técnica, con la abundancia de anáforas, con el gusto por el paralelismo, con los ejemplos abundantes de aliteración y culto permanente a la metáfora, metáfora que no es jamás en él un juego mágico de escamoteo de la rea-

lidad, sino una manera de ahondar en ella buscando su expresividad máxima”.

E Isaac Otero fai ben pouco, dixo: Aquilino Iglesia foi, por riba de todo, un poeta humanista de perfil horacián, garimoso cultivador dos ritmos dactílicos ou trocaicos, yámbicos, anfibráquicos ou anapésticos, amador completo nos bosques pastories e mitolóxicos, da sagrada égloga.

Agora, como se explicáramos unha posdata: Os amigos de Aquilino xuntaron as poesías espaxadas ou ciscadas por un lado e por outro, tiveron o bó acordo de xuntalas e facer un novo libro que se imprimiu en Vilagarcía, Imp. Celta no ano 1964, e ten como título: *Leva o seu cantare*, e os amigos sinalan: “Es el mejor y más sincero homenaje que podemos rendir a este poeta gallego que siempre hizo un verdadero culto de la amistad y de la poesía, y así, en esta dolorosa e inevitable separación, podremos devolver a Aquilino su continuado amor a Galicia para que él no sueñe que está solo, sin sus versos, sin sus amigos”.

E de remate nesta lembranza do vello amigo queremos deixar ben claro o noso xuízo decendo que Aquilino na súa vida de ensinante mostrou plenísima vocación á que se xunguía o seu saber e a súa creación literaria. Foi un magnífico Profesor, eximio poeta, eminente filólogo e esclarecido traductor. Galicia débelle a este escritor a defensa máis singular da súa lingua falante, pola recollida de palabras, polos seus estudos e polo garboso emprego en toda a súa obra tanto poética como de tradución. Por tantos méritos é moi xusto que Galicia lle adique este recordo do Día das Letras Galegas.

BIBLIOGRAFÍA

- CARBALLO CALERO, Ricardo. *Historia da Literatura Galega Contemporánea*. Segunda edición. Edit. Galaxia. Vigo, 1975.
- COUCEIRO FREIJOMIL, Antonio. *Diccionario Bio-Bibliográfico*. Tomo II. Edit. Bibliófilos Gallegos. Santiago, MCMLIII.
- FRAGUAS FRAGUAS, Antonio. *Aquilino Iglesia Alvariño*. Boletín de la Real Academia Gallega. Tomo XXX. 1970.
- GONZÁLEZ, Fr. Agustín. *Cuando muere un clásico*. El Eco Franciscano. Septiembre 1961.
- GONZÁLEZ GARCÉS, Miguel. *Poesía Gallega de posguerra (1939-1975)*. Antología bilingüe. Ediciones del Castro. Vol. I. 1976.
- LOSADA BASILIO. *Poetas gallegos contemporáneos*. Biblioteca breve de bolsillo. Libros de enlace. Barcelona. Editorial Seix Barral. 1972.
- OTERO, Isaac. *A serea Leucoiña, o arribo de Teucro a Pontevedra*. In memoria de Aquilino Iglesia Alvariño. “Diario de Pontevedra”. 8 enero 1986.
- VARELA JÁCOME, Benito - IGLESIA ALVARIÑO, Aquilino. *Gran Enciclopedia Galega*.

The first part of the paper discusses the general principles of the theory of the firm, which are based on the assumption of profit maximization. It is shown that the firm's behavior is determined by the interaction of its internal structure and the external market environment.

In the second part, the author examines the role of the firm in the economy. It is argued that the firm is not only a profit-making entity but also a social institution that plays a significant role in the distribution of resources and the creation of wealth.

The third part of the paper deals with the problem of the firm's growth. It is shown that the firm's growth is determined by its ability to attract and retain capital, which is in turn influenced by its financial performance and the state of the economy.

In the fourth part, the author discusses the firm's relationship with the state. It is argued that the state has a significant influence on the firm's behavior through its tax and regulatory policies, and that the firm's behavior in turn affects the state's revenue and social welfare.

The fifth part of the paper examines the firm's role in the development of the economy. It is shown that the firm is a key agent in the process of economic growth, as it is responsible for the accumulation of capital and the innovation of new products and technologies.

In conclusion, the author argues that the firm is a central institution in the modern economy, and that its behavior is determined by a complex set of factors. A better understanding of the firm's role and behavior is essential for the development of sound economic policy.

TRUCHO DE PASO POR AQUI

O reino Telamón abasta de mazo ordo que un peñirca,
Gruca, Parica, Mochos..., doce nómbrs, alods hoze como liza
de cecura nes valles pomas.

Na escola dos seus lozjos scolla molles caudales de Telamón,
unha lozja amansa.

Malica cucha los **ESCOLMA** que e apcheu de roza,
Hera pra equinoz, a do pelo negro como
agruca.

Tonilla, buda, non tiera mtra como Gruca, que se foi en bou-
chos e apertas liztas semelantes a foles mridas e de vento.

Mas a diligencia anho tarte a sea saor veta e Parica, un
dote nullo, de que nado dya valente e dignado.

Os amors de Bahu e Telamón eran los tristes. Na era filla
de rey de Troya lamentoso, gran castelro, munda dos castellos
de dula, foi a moren do bollo como un hoche aduquo en un
dalleo porca. Chuda en acra e Hérgala, munda delhada, que mal
e atopara en tre os seus brama. E dulle é seu amigo Telamón.

Quando d'unsu en ludo, a sda lexura Troya sin fortuna, sin
dica sin apertas, tivo a Taura cracha.

Citudo na pua realda Malanda, Taura fu sempre un soldado,
o filla da cucha. Telamón non e munda e munda anho Ayax sin
apertas.

Quando foi a guerra grande de Troya, sin munda dos castellos
de aguçado. E amaba se que curva e negro, e as oñas rogas,
e as munda.

Por, por seu pai, de mra leir dos aludados, e no mra d'Herca-
do, que e amaba tristemente, era molles liztas dos que d'Herca-
do de mra verde e, e munda, tres munda sin mra, molles de
apra vira como lura.

Por, sin quicava de munda ludo sin munda ludo.

Taura na vira de seu pai e de seu munda, e de sda pai e de
amanda e munda e munda e munda de ludo, sin munda de como sin
munda, molles dos munda como mra munda munda.

Por, munda munda de Telamón, mra como un munda, e sin
mra de ludo de munda sin munda de munda de munda como ludo.

Munda dula ludo de dula. E aguçado, sin e munda de dos

ESCOLMA

TEUCRO DE PASO POR AQUÍ

O vello Telamón amara de mozo máis que un patriarca.

Glauca, Peribea, Hesione..., doces nomes, aínda hoxe carne lisa de cereixas nos vellos poemas.

Na soledá dos anos longos sentía moitas saudades de Melanipa, unha forte amazona.

Matóuna cunha longa frecha d'avelao que se enchéu de rosas.

N'era pra esquencer a amazona Melanipa, a do pelo negro coma agruños.

Bonita, bonita, non tivera outra coma Glauca, que se foi en chuchas e apertas lixeiras semellantes a froles miúdas e de vento.

Mais a ningunha amou tanto a seu sabor coma a Peribea, un doce roubo, do que nacéu Ajax valente e disgraciado.

Os amores de Hesione e Telamón foran ben tristes. Ela era filla do rey de Troya Laomedonte, gran cabaleiro. Nunha das desfeitas da ciudá, foi á morea do botín coma un trespés calquera ou un cabaliño pedrés. Caeulle en sorte a Hércules, cousiña delicada, que mal a atopaba entre os seus brazos. E deulla ó seu amigo Telamón.

Chorando, d'insua en insua, a súa lonxana Troya sin fortuna, sin bicos nin apertas, tivo a Teucro errante.

Criado no pazo real de Salamina, Teucro foi sempre un coitado, o fillo da criada. Telamón non-o amaba e menos aínda Ajax sin esperanza.

Cando foi a guerra grande de Troya, aló marchou cos cabaleiros de Agamenón. El amaba as naus curvas e negras, e as ondas longas, e as sereas.

Era, por seu pai, da raza leda dos argonautas, e no colo d'Hércules, que o amaba tristemente, oíra moitas hestorias dun mar bretemoso de auga verde, e, ó fondo, tres maciñeiras de ouro, todiñas de ouro vivo coma lume.

Por eso quizaves lle reinaban tanto as ondas longas.

Tamén lle viña de seu pai o ser bon cazador, e de súa nai o ser namorado e señardoso. A sombra do irmao, un fantasma de sono sin fortuna, mallaba nos troianos coma nun centeo verde.

Por tral-os hombros de Telamón, alto coma un penedo, o seu arco de freixo iba rareando as fías troyanas de mozos coma buxos.

Héctor daba lume cos dentes. E Agamenón, sin a axuda do dos

pes lixeiros, non lle daba respiro, ofrecéndolle mundos e murolas pr'ô día que rendira Troya.

—Nin trípodes nin carros de cabalos, lle decía. Unha lidia moi loura, de voz enfeitizada de serea, che fará un doce bulto na túa cama.

E decíallo en verso longo e léngua antiga, que era máis aquelada que non sei.

Teucro, ¡xahora!, amaba as mozas louras e as sereas. Pero non podía máis.

I-Héctor acantazóuno coma a un can.

Os amigos leváron-o pra as curvas naus. E arquexaba coma un boi.

Xa despóis non tivo acougo máis. Seu pai botóuno fora da casa, i-el deixóuse ir ô longo de terras secas e esquivas, nas naus curvas e negras, nas longas olas.

Nunha insua de mármore colorado atopóu un día unha serea sin alas. Trembaba coma a vara verde a probiña. Houbera por entón unha montaría de sereas na que morrera unha chea d'elas.

Era doce o seu falar e daban moito dô os seus braciños apertados contr'os seos. Teucro non puido máis e mandóuna subir â nau, a ver si lle buscaba unha mar segura lonxe de nemigos.

Boiaron moitos días e moitas noites. E pasaron cabo de moitas insuas. E por diante de moitas ribeiras de areas brancas. Mais a serea aínda tiña medo, e solo nos brazos de Teucro se estrevía a cantar un son máis doce que o mel.

Pasaron entón as columnas de Hércules, o vello amigo. E Teucro lembróuse das maciñeiras de ouro e do mar bretemoso dos contos de neno. I-entróulle unha alegría moi grande. E houbo festa en todas as naus. E a serea, que se chamaba Leucoíña, cantóu un son moi ledó, mesmo, mesmo de namorar.

Andando, andando, pasaron aínda moitos días e moitas noites, pero ô cabo, contan libros moi vellos que chegaron sete naus pol-a banda de Marín.

Nunha d'elas viña Teucro e a serea.

Inda ben non chegaran, cubríuse toda a ribeira de mozas louras como estrigas. Baixaban de Poyo e da Caeira, de Lérez e Lourizán.

Eran cacarelas ô dreito.

Os homes do país andaban dun lado pra outro, esperando en que paraba todo aquilo. Os máis vellos levaban grandes cornos que lles daban muy ben. Os de Teucro engaiolábanos con escudos e lanzas de avelao, boas pra varear castañas.

O vil-a noite, os de Teucro abriron as tendas na Moureira, xunta as naus. A serea non quixo salir da i-auga, lixeira e soave com'outra nunca vira. Teucro pasóu con ela toda a noite, perdidíamente namorado.

Ela cantaba un cantar moi ledó como de alalá, pero c'unha tristeza pequeniña no remate.

I-é que as sereas non poden amar.

Nun intre que Teucro limpaba os ollos co revés da mau, a serea escapuliuse pol-o mar abaixo e nunca máis a puido alcontrar.

Quizaves entón, sin decir nada ós compañeiros, o mesmo que seu irmao, se traspasara cun espeto de duas varas xunta a insua de Ons.

O caso é que Teucro desapareceu pra sempre.

O outro día, ô toparse sin capitán, todol-os da sua banda foron buscando achego por onde poideron. E atopárono, que eles eran lanzales coma pinos e as mulleres da ría eran as que mandaban.

Moito despóis, cando Pontevedra xa era unha boa vila, díxose que a fundara Teucro. Pero xa vedes que non foi verdá.

Estivo, eso sí, de paso, e deixou longa lembranza. Pero d'él nunca se tiveron máis novas.

A serea vírona moitas veces os mariñeiros das parexas do Gran Sol. E nos diarios de Inglaterra salíu fai tempo a noticia de que nas costas de Gales viran unha serea que daba que ver. Mais de catro lores foron a vela.

Eu estou seguro qu'era Leucoíña.

DE CORAZÓN AO VENTO

MEU CORAZÓN É DE RIO

Meu corazón é un río, silencioso e profundo,
que corre sobre toda a ténura do mundo...
É o Amor...
É a Doar...

Vóñen cantar a vida e el no pasaríño
É o amor...
É a doar...
É o corazón silencioso, que corre sobre o mundo...

De CORAZÓN AO VENTO

Meu corazón é un río silencioso e profundo,
que corre sobre toda a ténura do mundo...
É o Amor...
É a Doar...
É o corazón silencioso, que corre sobre o mundo...

Como unha pedra morta, emalada, froída
nun remanso de auga, entre riberas brancas...
...Unha musca muída, na barquita dun río,
vai botando, gaudeo, para alén do universo...

1891

DE CORAZÓN AO VENTO

MEU CORAZÓN É UN RÍO

Meu corazón é un río, silencioso e profundo,
por onde escorre toda a ternura do mundo...
I-o Amor...
I-a Door...

Vèñen matar a sede a él os paxariños...
I-os seixos brutos dos camiños...
I-as floriñas sedentas das estrelas...
I-as brancas bidueiras, con folliñas marèlas...

Meu corazón é un río, silencioso e profundo,
con cèios lá no fondo,
e arbres que crècen para alén do mundo...
Unha noite, maguada, veu afogar-se a lua...

Coma unha pòmba mòrta, esmaída, fluctúa
nun remanso de sombras, entre nêlumbos brancos...
...Unha inmènsa saudade, na barquiña dun vèrso,
vai boiando, mansiño, para alén do univèrso...

1931

1931

1931

1931

1931

CRUCEIRO ALDEÁN

Na encrucillada oscura dos meus vèrsos de sombra
chantèi, piadosamènte, unha cruciña tosca,
no xabre dos meus pòbres pensamètos.

E fun vertendo o òleo perfumado da i-alma
na cunquiña de barro destas ermas palabras
para alumar, de noite, o seu silèncio...

A lua campesiña veu pousar onde a cruz
—cansado do camiño— o seu feixe de luz...
E reza mui baixiño, mui baixiño...

...Na encrucillada oscura dos meus vèrsos de sombra
abre Xesús os brazos, cheios de paz, na fonda
señardade calada dos camiños...

1930

Quínta a ríca, máis, non ser tan dura:
ser máis máis livia, doce perfuma,
surtida, fútil, de bógas de terrina...

Un vago anaco de cousa contada,
de volver a mas que se pasara,
antes que despertase o novo día.

De ser pequenecitas, fábrecitas,

ERA UN MENCER DE SAN XOAN...

Mesturas de máis labiación

Era un mencer de San Xoan.
Bañaba-se tras dos pinos,
coma unha ninfa, a mañán.

O sol —un sátiro louro—
desfollóu nos salgueirás,
unha gargallada de ouro.

Ela, toda ruborosa,
fuxiu por entre os pomares
de Oural, vestida de rosa.

Mollada a sua cabeleira,
pasóu por entre os centeios,
—Iba lixeira, lixeira...

Branca e rósca —linda fada—
pasóu polos prados verdes.
—Estaba a i-hèrba mollada...

Nos sotos de Valmiñor
deixóu, coa prèsa, enguetada
unha madeixa de sol.

Pasóu lixeira, lixeira,
por un cómaro florido,
acarón de unha silveira.

Dixo-lles adéus às rósas
nòviñas, cando pasóu,
e quedaron señardosas.

Viran-a pasar os vales.
Viran-a os ermos esquivos
i-os escuros piñeirales...

Todos a viran pasar.
Iba lixeira, lixeira.
—Dis-que se afogóu no mar...

1931

ERA O SOLPOR

De onde ven este perfume de flores,
embalsamando a noite purísima?

Uang-shau-jen

Era o solpôr coma un veludo røsa
no que a carne de espírito do día
se iba envolvendo, toda señaardosa.

Cansa de tanto andar i-esmaecida,
adormecéu-se a tarde, entre os braciños
dunha canción sandosa e dolorida.

O seu soñar de alén, doce e profundo
iba abrandando o corazón dos montes
e florescia-os máis alá do mundo.

No cunquiño das maus dunha meniña
crêra-se palpar todo o universo
o cèio inmenso e a tènra pequeniña.

Unha apèrta de lua e de saudade
fundira o Azul, ¡tan alto!, dos espíritos
co mundo baixo e vil da realidade.

Era un salouco negro de amargura
o ermo penascal; e a i-alma miña,
unha ròseira branca de ternura...

Mais eu non èra i-eu: èra a Saudade
que encarnara en meu corpo pòbresieño
i-andaba a pervagar na soledade.

Eu èra sò unha sombra dolorida,
rezando, de maus dreitas, ô luar,
cunha voz mui baixiña e consumida...

Meu corazón, inmènsamènte triste,
estalóu de ternura, transfundindo
seu profundo sentir a canto existe.

Quixèra a ròca, entón, non ser tan dura:
ser brétema livián, doce perfume,
sorrisa, beixo, ou bágua de ternura...

Un vago anseio as cousas consumía,
de retornar a mau que as procreara,
antes que despertase o nõvo día.

De ser pequerrechíñas, i-abrazadas,
sumir-se nun salouco, coma a luz
que alumóu longas horas desveladas...

Misticismo da miña isòlación.

—De onde virá esta canción de sombras
que me vai envolvendo o corazón?

1930

SILENCIO DA MEDIA NOITE

Silencio da media noite... —Ollos pasmados,
mirando para alén de canto existe...
Mau fantástica, erguida
pra bendecir o mundo
ou afogar a estrela máis nõviña...

Silêncio da media noite... Era un silêncio
de catedrales ermas, cheas de lua,
e altares derrubados, cheos de sombra,
e cirios mórtois,
e fantasmas dóridos, meditando...

Era un silêncio en éxtasis, pasmado,
de montañas nevadas,
e cruceiros, sin brazos, nas montañas,
e paxaros ceguiños sobre a nõve,
e lobos pervagando...

E de fontes de sombra...
E de rios de sombra...
E de pázos de sombra, esborrallados...
E de congostras cheas de sombra...
E de cadavres de algén que nunca vimos,
na sombra asesinados
e caídos, nas gáveas, contra as sebes...

E de luces, perdidas polos montes,
que ninguén sabe
para onde van nin de onde vèñen...

Silêncio da media noite...

1931

SOS DE AVULAMEIRAS

Nas pradelas de Outubro vexas cometas de auga.
Gurgulaba o aliado por ces unpeiras craras.
Ai, o sol pol-as veigas
con froes amarelas!

Vexas rosiras de auga nas pradelas de Outubro.
Cen tonceiras aliadas unpeiras aliadas.
Ai, o **De CÔMAROS VERDES**
con froes amarelas!

Gurgulaba o aliado por ces unpeiras craras.
A l-auga era novita nas froes de alborada.
Ai, o sol pol-as veigas
con froes amarelas!

Cen tonceiras aliadas gurgulaban aliadas.
Un coco de pastor tocaba marfêiro.
Ai, o sol pol-as veigas
con froes amarelas!

A l-auga era novita nas froes de alborada.
Nela se bastaba o velameiro con de froes.
Ai, o sol pol-as veigas
con froes amarelas!

Un coco de pastor tocaba marfêiro
nun may de froes verde con froes de sol negro.
Ai, o sol pol-as veigas
con froes amarelas!

SILENCIO DA MEDIA NOITE

Silêncio da meia noite... — O luar parado,
marando para cima do céu estrelado
Mas fantasmas, angústia
pra bendizer o mundo
de quem a vida é um jogo
de cartas sem regras e sem fim...

Silêncio da meia noite... — O luar parado,
marando para cima do céu estrelado
Mas fantasmas, angústia
pra bendizer o mundo
de quem a vida é um jogo
de cartas sem regras e sem fim...

É um silêncio no silêncio, quando
de repente ouvimos
o coração, em silêncio, nos chamando
e pedindo para irmos a viver,
e lá fora perguntando...

É de quem se lembra...
É de quem se esquece...
É de quem se esquece, esquecendo...
É de quem se esquece, esquecendo...
É de quem se esquece, esquecendo...
É de quem se esquece, esquecendo...
É de quem se esquece, esquecendo...

É de quem, perdido pelo mundo,
que ninguém vê
para onde vai, em silêncio...

Silêncio da meia noite...

SOB AS AVELANEIRAS

Nas pradelas de Outeiro viras roseiras de auga.
Gurgullaba o silencio por cen toupeiras craras.
Ai, o sol pol-as veigas,
con froles amarelas!

Viras roseiras de auga nas pradelas de Outeiro.
Cen toupeiras abertas gurgullaban silencio.
Ai, o sol pol-as veigas
con froles amarelas!

Gurgullaba o silencio por cen toupeiras craras.
A i-auga era noviña nas cuncas da alborada.
Ai, o sol pol-as veigas
con froles amarelas!

Cen toupeiras abertas gurgullaban silencio.
Un cuco de pastor boiaba mariñeiro.
Ai, o sol pol-as veigas
con froles amarelas!

A i-auga era noviña nas cuncas da alborada.
Nela se bautizou o primeiro son de fruta.
Ai, o sol pol-as veigas
con froles amarelas!

Un cuco de pastor boiaba mariñeiro
nun mar de sombra verde con insuas de sol neno.
Ai, o sol pol-as veigas
con froles amarelas!

Ó LONGO DAS RIBEIRAS

Ó longo das ribeiras, arelante,
eu, meniña.

¿Ónde as barcas e as froles?

Os ríos xa non corren pra ningures.
Non existen os lonxes nin a mar.
Todo está á beira e craro.

A hora, ancorada,
insua erma sin páxaros nin vento.

As fontelas do sono
están cheas de pó,
e os ollos están cansos e velliños.

Mais ha vir a noitiña,
que se perdéu nos montes de Urbazán,
coa alegría do seu ronsel de arelas.

I-entón eu ergueréi as velas todas
destas horas ancoradas,
pobres, ermas, sin páxaros nin vento.

AI, A TÚA RISA NOVIÑA

Ai, a túa risa noviña
na frol inda aberta apenas
da verba recién nacida!

Morren arelas nos labios,
de sede todas sequiñas.
Hei tirar o corazón
às fontañas da tua risa.

Buscando pozos en sombra
topéi o pò de mil sedes.
A túa risa, auga noviña,
orballo na folla verde.

Ai, a túa risa noviña
na esgarecida roseira
das miñas verbas sequiñas!

EU QUERO OIR O TEU SILENCIO

Coma na herba noviña ou na frol da i-auga
eu quero oir o teu silencio, nena.

Un silencio todo estrelado de sorrisas,
no que os teus ollos señan dous barquiños ancrados.

Eu, solo, o mariñeiro.

Unha fonda alegría nas velas brancas, dondas,
—palabras que inda gardan o aquél da frol do liño—
agardando a mañá
en que deixe os meus portos e ceguiño me embarque
capitán dos teus ollos veleiros.

UN DÍA

Un día hamos ser neníños
nun país bárbaro de montes
e xesteiras inmensas, amarelas,
e prados sempre verdes, e bois pios,
e infinitos regatos, patuxando
pra os muiños da mao.

Os galos de cen aldeas
traiguerán do país dos mouros
carros de sol, que as loias, ô mencer,
irán espaxando sobre os picos
e as rozas do centeo.

Nas veigas de Moimenta os poltros novos
correrán entre a i-erba e o restroballo
das froles, que lles chegan ô fuciño.

Por tódal-as veredas
habará unha rolada de rapaces,
argallando nos cómaros, ô sol.

E no medio dos trigos
han de nacer brazados de cantares
para encher de alegría
as cambeleiras orfas desta hora.

O SOL ERGUEUSE MOI CEDO

O sol ergueuse moi cedo.
Na terra da noite mol
esfende un suco marelo.

Unha xugada bacentá
de nubes iba tripando
as estrelas derradeiras.

Mañá de Sábado Santo!
Nacían calandras novas
no bico dos campanarios.

Cómaros d'herba mollada.
Camiños de cabrinfollos
e silvas por entre as casas.

Van pra a misa as bidueiras
debulladiñas en bágoas,
todo ô longo das veredas.

Amigas tolas dos fondos
ríos de feitos verdes
e dos ameneiros novos.

Van chorando, madanelas,
chuchas que deron ôs ventos
raposeiros, inda nenas.

Outras quedan nas caivancas,
lúas de neve encoiriñas,
todas desmarafoulladas.

Páscoa de Resereución.
Medio día. O sol, xa canso,
sentouse na súa seara
sobre a rabela do arado.

ERA UN SOL PEQUENIÑO

Era un sol pequeniño
que se atopou nas veigas do mencer.
(Unha mañá delgada, delgadiña
levouno por camiños de nebra).

Era un sol pequeniño
que nacéu nunha soldaconsolda
i-embrullouno a rosada
na baeta marela dunha frol.

(As follas das margaridas
andaban a xogar con él á roda-roda).

Era un sol pequeniño
e levárono as loias nas alas.

Agora as loias
cantan, cantan, cantan.

Agora as loias
voan, voan, voan...
porque levan nas alas o sol.

Os edmaras agora;

—Foi él, foi o terral.

En Montes Oros impetolobans leda.

As pedras agora;

—En ledar sós, pedrilas de todo o mundo.

delada un chuncho de avidade.

I-eu agora, Sillari

BRÉTEMA

Brétema,
canción noviña,
auga de poema que mana e canta,
ven!

—Ven por carreiriños de vento,
neniña!
Farémosche zapatiños de rosas.

—Ven por veredas de mencers,
neniña!
Haberá froles de chuchamel.

—Ven pol-a banda dos pomares!
—Ven pol-o trigo das leiras,
neniña!

—Canción noviña!
—Auga de poema!
—Rosa de vento!
—Saudade do sol!

I-EU AGORA, SEÑOR...

Eu tiña aquí a tardiña.
Viñera, non sei cómo, ô longo de cen ríos.
Na ponte das oito e media,
xunta ôs muiños da noite,
atopeina aínda viva.

Nas miñas maus trembaban os seus seos
húmedos i-estremecidos.
Louriña lourea, a sua cabeleira
enguetábase en total-as bufardas.

(Ai, vírades entón, vidreiras coma rosas!)

Debruzada en doce pontes
esperóu aquel intre todo o día.
E cando nos demos conta
o seu corpo desaparecéu do mundo.

As árbores agora:
—Era máis doce, era, que o pumar de Pumariño,
cheo de repinaldos e de niños de rula.

Os cómaros agora:
—Foi él, foi o terral.
En Montes Outos desguedellóuna toda.

As pedras agora:
—En todas nós, pedriñas de todo o mundo,
deixóu un chucho de saudade.
I-eu agora, Señor!

A. A. TIBULO

Ai, cómo dôn as rosas desa aurora
que aluman craras picas, altas lanzas!
Ai, cómo dôn xa fondas señardades,
silencio pecho, ermo e soedoso!

Partiron ledas naos, doces amigos.
Brila en sonos a mar dos argonautas.
Corcira é triste lonxe dos amados
lamagueiros e os bosques silenciosos.

Qué longa rúa, tan calada e fría,
chea de sombras nas encrucilladas!
Sonan moi docemente solermiñas
pisadas de ninguén, pasos valeiros.

É amargue o día. É aínda máis amargue
a sombra de denoite, mar calada.
Vai, uva a uva, a i-alma depenando
acios de intres serodios, cheos de cinza.

Qué doce ser penedo sob a neve,
sob as olas abertas coma alas!
Qué doce ser un nome, un nome solo,
e unha saudade dous mil anos viva!

ROSALÍA CASTRO

—Ai, a chuva longa! Sobor das pontes, herba de sono.

—Penedos, penedos de noite e mouchos neníños.

—Roula, branco e ledó, muíño branco, leda caneta.

—A i-auga parada dos ollos, qué sonos moe?

Ónde está a rula ruliña?

Ail, qué galliña de vento,

cerdeira de aire frofida?

—Daime un sol moi doce pra un vello olivo que hai en Adina.

—Xa cantan os galos nas airas. Érguete, nena!

—Airiños, airiños aires, de negras penas quitadoriños!

—E vacas marelas nos cómaros. Canta, neniña!

Ai, aquela voz quebrada!

En qué varanda de lúa,

ail, en qué verde varanda?

—Ai, as barcas ledas, que leva o Ulla, teu forte río!

—Meniñas alegres de Tállara, cántigas orfas!

—Ai, as veigas verdes de milleirales e vento novo!

—Pombiñas, pombiñas pálidas, frías de noite.

Pombiña de vidro frío,

na sombra da noite longa,

sin galos de amor nin río.

Agora o cuco de abril,

en qué altos amieiros

cucará abriles sin fin?

CURROS ENRÍQUEZ

Ai, o vello amigo! Ai, as cántigas dos engrovios!
Lémbraсте, amada? Floríu a abrótiga entre os cádavos.
En Vilanova comían apóutegas nenos tristes.
Caramiñas verdes! O pelo louro ulía a néveda!

Ai, a noite leda! Ai, o alcázare da calandra!
Xilgaro, dime: Sonóu o axóuxere na torre?
Na noite negra fungaba a cóbrega, degrumante?
Cabeleiras longas, Rosiña chora pol-os cómaros.

Ai, Martiño e Rosa! Roi o abábaro a frol do almendro.
Gábados roxos. Rilaba a píntega doces náparos.
Ai, noite negra! Bule o encáncela na carroucha.
O escoler ameiga: “ô abril-a noite canta a lódola”.

Neva maino e triste. Ladra a lumia no bravádego.
Lívica casida subíu â abóveda das bágoas.
Sob a alborada voóu a anémoma coma un bico.
Espadananas de ouro abalan tristes bercios de ánimas.

Ai, o moucho agoiro! Chora un nécoro pequeniño.
Vérragos gafos furano o vágado mol da sombra.
Na noite a fío destece a cóbrega anelos dondos.
Demachifios negros murchano a gracia da Percíngula.

Ai vello amigo! Zúan anátemas contra o hirexe.
Ánimas santas! A i-alma enrúgase i-escrequénase.
Mais toda a noite ardéu unha lámpara de saudades.
Vagalumes verdes aluman inda nos recóbados.

DUARDO PONDAL

I

Moi docemente
coma fíos de auga negra arreitando ô ceio,
ou coma finas venas doendo no aire a pico,
coma fumes mainos e lonxanos,
un tras de outro,
van subindo pouquiño a pouco ás lombas
os pinares calados, das valgadas.

Mirái primeiro aquel silencio verde,
aquel pino do ermo,
espido,
no mencer aloucado de altas calandras,
entre as queirogas sobresaltadas
de áxiles lebres pardas e rás pequenas arquexando.

N'é outra cousa
que unha sombra calada e alongada,
piadosamente,
pol-os solpôres de ouro,
nos outeiros que agallopan os cabalos da grea.

A súa copa aínda sin niños,
que n'alcendéu de velas a quinta primaveira,
dobregase trembando
sob as gadoupas duras de unha ave de rapiña
que espaxe un intre o seu silencio
e despóis faino máis fondo.

Aló â media noite
tremba toda a sua sombra xa perdida entre a nebra
e alóngase un son leve
pol-as valgadas húmedas de orballo.

E trembequean caladas sob a chuva
as campaiñas roxas das carpazas.

II

Mirái agora aquela nube bacentá e recendente,
aquele vagallón de chuva moi leve voando a ras da terra,
xa sin poltros da grea, sin boutres e sin vento.

Aquél e o pinar triste do mencer.
Unha mar parada no aire docemente.
Unha mar con milleiros de barcos afundidos
e arboladuras de silencio.
Unha mar docemente parada,
que se remansa e quebra
nos milleirás ardentes, verdelouros.

E' o pinar dos menceiros quebrados sobor finas agullas de vidro verde.
O pinar abandonado
con rosas de tea de araña,
relumbrantes de estrelas,
de estrelas brancas, verdes, roxas, côr de lume.

E' o pinar deshabitado e triste
que deixaron as choias en bandos degairados
de cara ás terras de labranza.

Mirade cómo se esmorea lentamente
en marraxós de luz e se esfarela.

III

Ora mirade o pinar dos lentos solpôres de silenciosos páxaros.
Mirade cómo se agranda sobor milleiros de colunas roxas de ouro leve.

Cómo medran hasta as estrelas as suas copas cheas de lapas de ouro.
Cómo se vai enchendo dun silencio macizo e fondo coma un mar.
Sólo un perfume quente e silandeiro,
un silencio de angustia,
xogando â carriola,
na nave fonda e longa
que alongan que non sei
milleiros de colunas e longuísimas sombras.

O corazón daquela
ten un latir soturno e cóncavo.

E os nosos vellos pasos,
e as nosas vellas sombras,
medran coma xigantes
diante dos nosos ollos enormemente abertos.

E cando xa na gorxa
vai estalar a angustia nun berrido espantoso,
sob as olas paradas
daquel mar de silencio coma terra,
aló moi outo,
xa contra das estrelas e da lúa,
roula unha ola grave e fonda de lonxana música perdida.

E o silencio e a noite ondean brandamente.
E nosoutros vagueamos brandamente na noite,
na ola lonxana,
na mar ondeante
dos queixumes dos pinos.

MANUEL ANTONIO

Por un mar verde de oucas
levara o seu barco a toas.

Ai, noso amigo!

Nun mar de oucas verdegado
boiara a toas o barco.

Ai, noso amigo,
capitán de alto navío!

Crara estrela, a súa buxola,
noviña, abriuse na sombra.

Ai, noso amigo!

E aquela frol dos naufraxios
desfollouse sobre os mastros.

Ai, noso amigo,
capitán de alto navío!

Noviña abriuse nas sombras
sin vento, ronsel nin onda.

Ai, noso amigo!

Desfollouse sobre os mastros
de noite, DE CATRO A CATRO.

Ai, noso amigo,
capitán de alto navío!

Que brande como desceñando de aforas
zuda os gustos e o sabor de armenio,
onde de línguas insanas veña o son,
bata das letras que se labrega orán.
Al, qué doce silencio sobe a chancel

Logo, cantel, agáñapax nos montes
contra a Mourisma en terras de Carleia
Cabezas brancas, capos coloradas.

LUIS AMADO CARBALLO

Él era un ledo namorado
con un nome de árbore
e unha voz verde aurora de mañá verdegada,
e altas froles finas cheas de orballo.

Un día —xa o sabedes— abríuselle no peito
unha rosa mourana.

Ancraron os seus ollos en anchos ríos quedos,
e as suas maus
foron herbiña fina ou algo así.

Desde entón xa non foi
máis que un ledo poeta da súa terra.

Unha voz de pradelas e auga nova.
Un carreiriño de ameneiros e cucos de abril.
Unha vidreira verde-rosa de mencerés...

Laberca de altas terras verdegadas,
primaveira de ríos,
mañanciña de fontes
e un doce aquél de fruta e souto amigo.

GRORIA DOS OLLOS QUE VIRAN AL SEÑOR

Groria dos ollos que a Jesús miraran,
inxel visión seus ollos estasia.
Visión tarrea de sinxelas cousas,
groria divina pra as meniñas cegas
que viran o Divino Nazareno.

Coma no Ulla craras augas soñan
bidos de aire e ceios tremelantes,
tremban nos ollos de Santiago, vivas,
divinas augas, celestiales luces
e un carreiriño nelas neboento.

Un carreiriño de uces con rosada,
galaxia ardente de pelerinaxes.
Anxos romeiros con cabazas de ouro
cantan envoltos en poeira de astros
un himno de rebrilos na noitiña.

Hai no remate do camiño un monte
que un mostro garda en nébra de meigallo.
É no bicaño, espesas carballeiras,
con raioliñas de luar nas polas
e bois píos deitados nas caivancas.

N'él labarea un astro ventureiro.
(Ai, qué silencio, crara estrela amante!)
O carro canta sob as carballeiras
nas correoiras fondas da Mahía,
e remoen os bois herba de sono.

N'él labarea un astro ventureiro.
(Ai, qué silencio crara estrela amante!)
É brando o leito de homildosa terra,
leve a mortalla de barruzo leve
pra os seus osos ardidos nas calzadas.

Qué brando sono desvelado de astros
xunta os pasteiros cheos de armentío,
onde ós liñares brandos coma o sono,
beira das leiras que os labregos aran.
Ai, qué doce silencio sob a chuva!

Logo, canté!, agallopou nos montes
contra a Mourisma en terras de Castela.
Cabalos brancos, capas coloradas,
acesas lanzas sob o mediodía,
pol-o Cristo que viran os seus ollos.

Medran na noite sob a longa chuva
torres sonoras. (Lentas badaladas,
campás escuras, ecoar soturno).
Medran as torres. Moi lonxanas gaitas
onse entre a chuva. Escuro mel recende
e un zunir de divinas corticelas.

Enchense todas, tódal-as estradas
de pelengrinos —viño e pan moreno.—
Un revoar de enxámes ardorosos,
un garduar de cantos coma mares
devala lentamente na tardiña.

Inxel visión dos ollos que miraran
a sombra leve de Xesús nos Lagos.
Rumbo ó poente, envolto en longa nebra,
un barco ven. Arcanxos por remeiros.
Ai, qué doce silencio sob a chuva!

NOTICIA

Dos pinares verdes,
grandes olas paradas, doce son.
Das fontes, vellas ora,
que sentiron un día o milagroso
agurgullar das augas da primeira aurora.
E das beiras da mar que é case nebra
en penedos e escumas acurrada,
navegada de sonos sin sentido,
de sonos enleados
de oucas sonámbulas e cegas.

Dos vales enfoulados
de luar coma día e de muiños.
(Ai, roulós de xaneiro â media noite!)

E da tea de seda das ramallas espidas,
tremelosas, daquela abedoeira
que se perdéu na neve.
Do silencio primeiro daquela corredeira
que gardan hoxe os buxos en medo antigo e sombra bronce.

Do calexón da media noite,
que escoita aterrecido
pasos ocos, lonxanos,
de alguén —Dios sabe!—
que busca e rebusca arreo, sin parada,
non sei qué que perdéu xa fai mil anos.

Dunha insua ô solpôr...

Aquí traigo a noticia, vella hestoria.
Torres de sombra medran na longa noite, escura chuva.
Serra adrento na dura, na fonda noite de pizarras,
gaitas, lonxanas gaitas,
—fios de luz descarriada e consumida
dunha estrela velliña que se finóu antes do mundo—
vanse, vans'indo e vanse,
com'esta auga delgada,
que se sume i-ensume,
calada, para a mar.

A MAÑÁ

Mirade esta mañá, fría, de outono,
cos derradeiros peros no pereiro,
coas primeiras castañas regañadas.

N'é o rechouchío tolo de San Joán.

Por entre as bagas roxas dos acibros,
en verde bronce frío, negros merlos,
limpos e petulantes de retóricas,
coma un fato de clérigos en sínodo.

A terra das aradas, tenra e doce,
respira, coma en sono, acubillada
na nebra da mañá. De suco en suco
hai resarios e teas rebrilantes
de arañas, coma vidros e solpôres.

O sol ven dobregado, e xa se escoa
pol-os craros do espeso medianil.

Pol-os bicos das álbores, bandadas
de pegas carniceiras e de pombos,
todos en traxe novo e pruma limpa.

AS LEIRAS

Limpo da chuva nova, o verde leve
dos nabales, no negro das curtiñas.
Nas cales paralelas das sucadas,
o verde inda máis leve do calexo,
coma un fío de seda, un regueiriño
de auga ou aire de sono.

Nos cadullos
párase o seu correr e un vento ledo
riza a i-auga soñada nos vilares.

Aquí e alí, rasiñas, entre os sucos,
un bando de perdices cacarexa.
Un norte lixeiriño leva o son
ledo dos cacarexos sobre as leiras.

Nas veigas van erguer ora as patacas.
Está murchada a rama, côr de terra,
que por Santiago foi sáboa de neve,
entre rosa e violeta, e deslumbraba
âs pintas velaíñas de anchas alas.

Ledas apañadoras cantarelas
cobren a veiga toda de boureo
e gallaroufa alegre.

Tras do arado
unha ledicia de milagre, un río
de patacas marelas, brancas, roxas,
longas, redondas, lisas, con cornechos.

Alabado sea Diós, cánta fartura!

É o regalo da terra, humilde e boa,
âs mozas cantarelas, que nas sachas
lle deron alegría de cantares,
ledo boureo e nenos garoufeiros.

Agora, de rodillas, van enchendo
goxo tras goxo.

Os mozos, un tras de outro,
non lles dan carrexado.

Os carros, cheos
a catro táboas, tornan â noitiña.

Nas corredoiras fondas, enzoufados,
brincan mozos e mozas entre risas.
Rousan os carros outo.

Dos carballos
cân as sombras espesas, inda mornas.

Ledas tamén, as leiras achaiadas,
sin derregos, abrázanse en silencio
entre as sombras da noite.

Virá logo
a duce dôr dos sucos e a ternura
da entraña aberta â nova sementeira.

OS PRADOS

Pol-a beira do Miño, ai, meu amor,
e aló pol-a Rigueira e Pastoriza,
qué grandes son os prados entre bidos
de cabeleiras de ouro tremelosas!

Qué ledos vai o río patuxando
e cómo se remansa e se demora
por entre os prados verdes silenciosos!

A i-auga é moura e case non se move
por entre as sombras de ouro da ribeira,
que estremelan moi finas raioliñas.

Leva pra o inverno —doce relembranza—
urizos regañados, peros doces,
e follas amarelas, e caneiros,
regalo da montaña, a mai boiña.

Os prados, coa outonía verdegados,
son ledos de armentío e de pastores.
A i-herba é mol e nova. O sol, morniño.
As álbores, máis outas e máis craras,
coma raias de tinta en vidro limpo.

A xente anda nas rozas ô borrarallo.

Dous picariños ledos á raxeira
beben viño de amoras na currucha
dun bolo de centeio.

As maus pintadas
e os bicos bigoteiros e bermellos,
rínse larafouzados na tardiña.

AS CARBALLEIRAS

Ai, nenña, qué escuro aquel runxir
dos nosos pasos pol-o carballido!

Vanse enterrando ledas as pisadas
na brandura da folla, entre os feitos.
E o souto énchese todo de ledicia,
vello amigo dos mozos señardosos.

Ora veñen co engazo e cos carrascos
para apañar a folla. A dos castiros
xa está case curtida e apodrenta
a i-herba dos pasteiros miudiña.

Qué tenro e fino ven o musgo novo
coa i-auga de setembro verdecido!

No medio dos carballos, nun relanzo,
as pilas de follasca, qué ledicia
para xogar os nenos ás rouladas!

Levarán-a nos carros â tardiña,
e afondaráse logo a carballeira
nun silencio de sol e auga parada.

As árbores velliñas, xa despidas,
encheránse de sol por entre as gallas,
prateadas de musgo e ourilocentes
coas raiolas da tarde, contra o ceio.

Orfos e frios, inda sobre as polas,
abanearánse os niños de buxato.

Os nosos pasos xa non terán voz.
E â noite virá o medo demansiño.

A A I R A

Vel-aquí tel-a aira, miña amiga,
para lér os meus versos, de vagar,
sentada nun cachopo de cerdeira.

Os palleiros, cubertos e enveados,
aliñanse panzudos contra as hortas,
coma cúpolas de ouro ô sol da tarde.

Éstes son os da herba, que recenden
a madureiro. E aquéles, os da palla,
co trigo xa nacido no curuto
coma pra un nacemento.

Pol-o chau
apodrecen os peros derradeiros.
E no bico das polas, xa sin follas,
vese inda unha que outra temporá,
relucindo senlleira e tentadora.

Aquí teño un rebolo. Se ti a queres,
—ai, qué alegría, amor, meu doce amor!—
vel-a choutar no aire e vir ô chau.

E mirar como runxe entre os teus dentes
—ai, qué alegría, amor, meu doce amor!—
a súa carne branquiña chea de zume.

Vel-aquí tel-a aira, miña amiga,
pra andarmos ô solpôr os dous xuntiños
de parrafeio ô longo dos loureiros.

ABEDOEIRAS

Pastoriñas dos montes, nas caivancas,
ô longo dos regatos e nas veigas.

Nelas se esperta o vento do mencer
e espéllase o ouro nelas de solpôr.

En nebra enmaruxadas, â mañá
choran bágoas sin ollos, case estrelas,
sobre a i-auga do río inda dormido.
E estremélase toda na ribeira
a súa carne de neve verdegada.

O verde das súas follas, ouro agora,
vaise despindo ô vento dos menceres.
Encoiriñas na noite, tremelantes,
son coma lúas vivas xunta ás fontes
e ô longo dos regatos de auga nova.

A súa carniña é lisa coma a seda
ou neve nova en álbore callada.

Entre elas, non amantes, irmáus foscos,
negros, barudos, laidos ameneiros,
empáranas â tarde na súa sombra.

Elas todas de luz e aire apenas,
orfiñas, nas caivancas, pol-os montes,
soñan con noites brancas de nevada
e coas lúas amigas de xaneiro.

ALÓ EN LAMANIDE

Aló en Lamanide, ô pe do río,
nunha leira de cómaros en sombra,
araba unha xugada de bois novos,
os cornos pequeniños, estrelados.

Ó facer un cadullo, de repente,
a xugada paróu.

Qué paz inmensa
nas maus daquela hora chea de sol,
leda coma un Mercurio!

No aire as loias
nin siquiera o souperon. Un dos bois,
coas faces escumosas cheas de sangue,
caéu entre as sucadas.

Caéu morto!

—Ai, meus labregos do vilar de Albán!—

Sobre os longos vilares, o azul calmo
do bafexar calado das aradas.
Fontes de auga soñada, quedas, longas,
sombbras de álamos regan a ribeira.

Coma nun liso mármore impasibre,
a señardá resalta en dôr calada
a un brutamontes, triste coma a noite,
o xato sin parexa dexunguindo.

Na paz das veigas —sô— quedóu o arado
enrellado na cal.

Ó lado, inmenso,
sacrificado a un fado escuro e triste
un boi, inda xuvenco, doce morto.

Pol-os bosques abaixo, pol-os cómaros
de verdes prados moles, gurgullantes
por cen toupeiras vivas de auga nova,
co seu boi sin parexa dexunguindo,
triste, calado e sô vai o labrego.

Entre us seixos, de prados arelante,
con zoquiñas de vidro patuxando,
salta un regueiro novo. O boi sin sede
mal bafexó a i-auga e inchóu as faces
de ávidas ventás en fondo ardor,
coma de auroras ou mazás reinetas.

Arrimado a aguillada e ô caron,
cun non sei qué no peito derretido,
ollos estarulados e pasmados,
triste brañego, amigo de Virxilio,
deixa ir a cabeza do seu peso.

A i-auga tira d'ela contra a terra,
xogando coa sua sombra engueimadiña
leda e cruel, aló en Lamanide.

OS CAMIÑOS DO OUTONO

Os camiños do outono! Qué ledicia!
Beireados de outos castiñeiros
e de carballos vellos, son mais fondos
e soedosos ora.

Laváronse en setembro,
canda os cómaros secos, canda as veigas
ledas de poltros novos e armentío,
e de tollemerendas côr de rosa.

Entre o fume de escuma da alborada,
fartura de dous ledos bacoriños,
cómo relucen as castañas novas
e as landras côr de palla nas rodeiras!

Cabrinfollos e silvas deporondan
con recimiños roxos orballados
e con negras amoras rebinchando.

As gavias, inda secas, vanse enchendo
de follas amarelas e de bichos
fríos e silenciosos.

Qué lonxanos
os rousares dos carros de herba seca,
que mal cabían sob as gallas verdes
na fresca da tardiña ou da rosada!

Ora van madrugueiros de eixe novo
e ladrairos do trínque pra as patacas
con ledos estarabouzo e a gallaroufa
de sete picariños gariteiros.

Volverán, xa estrelado, recendendo
a terra labradía e herbas murchas.
E en leve troupeleo volverán
entre as apañadoras cantarelas,
de trás do carro forte, os cativeiros.

A noite, silenciosa e soedosa,
virá dormir despóis contra as silveiras,
verde de vagalumes, nas caivancas.

CAEU NA SOMBRA UNHA ESTRELA

Caéu na sombra unha estrela.
—Ai, miña irmá, miña irmá!—
Fixéronlle unha coviña
no mármore do luar.

Miña irmá, estrelíña morta!
—Ai, miña irmá, miña irmá!—
Tiña frío, tiña medo
alí soliña, ô luar.

Tiña medo, tiña frío.
—Ai, miña irmá, miña irmá!—
Veu a neve darlle un bico
na súa cova de luar.

Para quentar as súas cinzas
—Ai, miña irmá, miña irmá!—
Desfollara un caravel
sobre a neve do luar.

I-estes versos aquelados
—Ai, miña irmá, miña irmá!—
son bicos en lapa viva
no mármore do luar.

OLAS SALGADAS

Na mar, olas salgadas, cabeleiras
verdenevadas, ledas coma vidro
liso, suave e frío, ou vento duro.

Cobras de lentos lombos, olas, ondas
cara a tódal-as praias. Escaleiras
de lúa en carriola, rebrilando.
Lirios sin sangre xa nin doce aquél.

Lúas novas en bercios, lavas de ouro
dun sol inda doncel, garrido e forte
coma o dos vellos poemas do Helesponto.

Velahí tedes a mar, a mar primeira,
navegada de noites e de ventos,
sin naufraxios nin ledos argonautas,
terrible de inocencia, forte e bela.

En doces brazos de auga adormecida,
a terra, sin ninguén, leda e vizosa,
nun silencio de espacios infinitos
e un revóo sutil de abelaíñas.

NUNHA GAMELA NOVA

Vilagarcía, leda de navíos,
dorme na miña i-alma, sono leve.

A i-auga é donda e fina coma a seda.
A mar é terciopelo e frol de vento.

Solpôres de ouro, e rosa, e brasa viva,
e de froles marelas de anchas follas,
xirasoles de vento e luz apenas,
anáinanse na mar en carriolas.

Nunha gamela nova, toda verde,
co teu nome tan guapo no costado,
—¡ondas caramiñas da miña vida!

Ti sola, miña brava mariñeira,
namorada, remabas cara o sol.

Qué brancos os teus dentes e qué alegre
a risa da túa boca!

Era moi loura
a túa cabeleira despeinada.

E o teu pescozo liso e os teus brazos
eran de ouro moreno, miña amiga.

ESTA É A MAR DOS SOLPÓRES

Esta é a mar dos solpôres recedentes a mazás coloradas.
Debaixo, asolagados, fondos vales
e alboradas con páxaros de rabos longos de silencio.

Esta é a mar, triste sombra desgazada
de altísimos montes cheos de neve,
que pelengrinaron soles inmensos e senlleiros.

Xa nin montes de neve nin soles recién nados.
Mais a súa sombra, sí, mar sin consolo.
A súa sombra de auga, amargues bágoas.
A súa sombra leal, triste lamento e longa noite.

Ónde aqueles montes altísimos
que aconchegaban contra o teu seo
o rebrilo das súas craras cabeleiras?

E o alento, e o peito poderoso
que inda arquexa profundo, quente e vivo
entre as olas, aló pol-a alta noite?

A mar non sabe nada.
A mar é sólo unha
sombra amargue de cinzas sin memoria,
un desolado peito, todo oco,
que zoupan as súas maus poderosas e encrenchadas.

Eu quixera contarvos a angustia xebre desta mar,
desta mar do solpôr
sin belas deusas brancas e sin chuchas.

Sombra feliz,
nun comenzo,
abría os seus brazos quentes e poderosos,
deitada nunha inmensa pradería de feitos altísimos,
contra o peito escuro e arquexante
de cen xigantes feros de osos firmes
e anchos hombros de ouro.

Entre os seus seos mornos
degolaban as cen frentes mouranas,
e íbanse enchendo de lumes fríos e brillantes
as louras cabezas sobre o vento.

Daba gozo aquel sono
e o arquexar dos seus pulmós de ferro ben batido
entre os brazos poderosos
da mar, calada sombra en vela.

Un día
as pesadas cabezas
afundíronse pra sempre pra máis aló do sono.

E daquela a súa sombra
foi xa amarguexo e cinza,
e oco sin consolo, e triste esquenzo.

Daquela foi a mar
as outas olas sin acougo.

No seu colo de tola sin mamoria
anaina os soles do solpôr
e as lúas novas coma nécoras pequerrechas
ô son do eco cóncavo e lonxano
daqueles altos montes tan vellíños
que foron unha vez.

Entre os seus meus
deglutidos os seus leites murchos
e fêmeas embebedas de humas frias e latentes
as fêmeas cabanas sobre o vento

Debaixo dos seus
e o exporção dos seus peiros de ferro sem habido
entre os fêmeas poderosas
da mar, calada e sobre as veias

Um dia de repente

as pesadas cabanas
atrasaram-se que sempre que mais ali do sono

Depois de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo

Depois de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo

Meu caro de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo

Que foram todos os
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo

E o alento e o gesto postremo
que foram todos os
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo

A mar sem este nada
A mar de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo

Em quebra de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo

Quando fôr
que foram todos os
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo
debaixo de um tempo

CANSADO

"de natura liquora suba arca."

Francisco de Quevedo

Señor ¿cómo hai dejar este cansado
que levo de milhas croas sobre un fardo
de carbullon?

¿Qué seas **De DÍA A DÍA**
que alivias e alivias e nada para ocupar?

¿Cómo erguer unha rosa de alivado
nesta rilar de vermas
que vai rucando o po de cada instantu,
na zurada que estende un casto día?

¿Cómo endover estas oca que hai no pello
e espexula-la y-ama hasta lalpeta
de todo este follato de horas mortais?

¿Onda iré polo aire poveledo,
e a sempre recénscida,
e a estryilla alumbrianda,
e o silencio que fai nacer-lo tempo,
para alegrar esta hora de demoras secures
na que o meu corazón se vai de dentro de si pedras?

(1933)

De DIA A DIA

CANSACIO

"Se correra siquiera unha araxe..."

PIERRE REVERDI

Señor ¿ónde hei botar este cansacio
que levo ás miñas costas coma un feixe
de carabullos?

¿Qué sementar na area do serán
que abroche e esfarne e seña loura espiga?

¿Cómo erguer unha rosa de silencio
neste rilar de vermes
que vai raendo o pe de cada instante,
na sucada que esfende un cada día?

¿Cómo encher estes ocos que hai no peito
e calexala-la y-arca hasta limpala
de todo este follato de horas mortas?

¿Onde iréi polo aire noveledo,
e a sombra recén nacida,
e a estrelíña alumbrigando,
e o silencio que fai nace-lo musgo,
pra alegrar esta hora de derrubos escuros
na que o meu corazón se volve contra as pedras?

(1933)

QUE DESESPERACION

"Ela canta. Nós calamos."

PERVIGILIUM VENERIS

¡Qué desesperación, miña ruliña,
esa cabeza baixa contra o muro
frío do teu silencio sin estrelas!

¡E o engarabitamento desa hedra
que se vai alastrando sobre a torre
onde mirra-nas alas as calandras!

¡Canté, canté o sol entre as herbiñas
e a y-auga dos illós de Lamanide!

(1935)

(1935)

E UNHA ELEXIA ENXEL

*"Pasóu, neniña nova...
¡Adiós, doce rayola, adiós que se me foi!"*

GERARDO DE NERVAL

No é unha historia tan triste coma a outra da estrela
que se caéu na mar do pau mayor
do veleiro da noite.

Nin coma a daquel día que morréu avrayado
nas rúas de cemento contra os escaparates.

E unha elexía enxel
por unha lúa leda que nos nacéu no espello
do roupeiro dos sonos
e fuxíu ó mencer coma os encantos.

Por un cómaro de aires ela veu
dunha insua de orballo ou lago verde.

Era de onde nos chegan as palabras baixiñas.
De onde a neve dos cádavos
se atopóu toda branca a vez primeira
con un trembar de sol entre-las maus.
E os ríos, inda nenos, sobre as oucas
comenzaron a andar arrimados ós bidos
por caivancas caladas de feitos,
e camposas de flores dociliñas.

Toda ela era de lonxe,
coma unha ameixa longa ou coma un páxaro
dunha insua remota sin descoñecer aínda.

(1935)

NESTA HORA

"¡Se eu puidera chegar a eso!"

RILKE

Nesta hora das once dunha noite de vrao,
aganchado á unha galla dun árbore de aire,
nas fragas do serán... Cereixas, coma labios,
lisas, aconchegadas na frescura das follas.

¡Ai, a parra que sube a un instante doado!

Se non fora por ese roxo anuncio de tellas
borraríamos todo-los rueiros da vila
e sería-nas prazas coma veigas vizosas
con altos amieiros e comareiros verdes.

¡Ai, quén puidera encher este instante tan calmo
de palabras baixiñas coma recimos mouros,
esgazados da viña velliña que no acorda!

¡Quén puidera arrincare a mazá desta noite
e i-la moulando coma un agre repinaldo,
e sentir logo as maus e os recantos da boca
recendentes e húmedos dun zume de silencio!

(1936)

EU VOU NO TREN

"Ve-la ahí ven, ve-la ahí ven alancando."

CURROS ENRÍQUEZ

Eu vou no tren, que é alegre e namorado
deses ríos que se ón ruxir de noite
e adeprenderon tolas muiñeiras
nos muiños que bailan entre foulas.

¡Qué ben! ¡No tren! ¡Galán afortunado!

Amano sin falar as grandas tristes,
as rozas de centeo e as xesteiras.
O sul ondea nelas pra que o esquenzan
cando pasa de noite, todo aceso.

Eu vou no tren. Soño que vou no tren.
Que sempre vou no tren, río algareiro,
abalado nun són de ermos e noites,
nun són de adormecer que velan altos
lamagueiros bailando á roda-roda.

¡Qué regalía, Dios, este arrandeo
dun tren que nunca para! ¡Tira, vira!

¡E non saber por qué canella e bule!
¡E non saber por qué vai, tira, vira,
corre que corre, alanca, alanca, alanca!

¡Qué ben, no tren! ¡Qué leda muiñeira!

(1949)

COMA UN RIO

*"...O marteleo xordo dun apuro calquera
requíreche co pago dos trabucos do tempo."*

R. M. RILKE, FÜR EINE FREUNDIN 30-31

Quero decirvos,
nun verso longo e vaguieiro coma un río,
como estou solo
no colo dondo, xa degraído, desta hora,
como unha ola
de musgo, verde, pouquiño á pouco, me solaga;
como os meus ollos,
de oucas vacentas xa verdegados, se estarulan,
soñando brandos
feitos novos que se enrodelan doceliños.
¡Rodelas louras,
restas de nenas que inda non foron deste mundo!

Quero decirvos
como entre as venas vai, tece, tece, un cabrinfollo,
ulidos ocos do meu silencio embiortado.
Como xa as falas
se fan soaxes, herbiñas tristes das paredes;
como xa zugan
os pes na terra zume de vida verdadeiro,
soñando longas
oucas das mares e estrelas vivas coma flores
na carriola verde das ondas que namoran!
¡Oucas das mares!

(1951)

ALO NO FONDO

El aire se serena.

FRAY LUIS

Aló no fondo, ¡ai, Dios!,
na vaganta que cerca, contra o río,
unha parede vella de couselos,
cunha capa de neve aduviada
coma unha reina morta de outro tempo...

un sol descolorido
enmaruxa unha roda de castaños
rapelos, sin emparo, todos ocos,
vellos amigos tristes das coruxas.

Abrense as gallas orfas coma maus
cotomeludas, vellas e sin arrio,
cos seus mitós de neve e musgo frío.

De non sei ónde, á tarde,
vai medrando un silencio de aire morto,
así como de néboa entre pinares
ou de carazo derretido.

Moi á modo,
apóusase nos gallas.

E oise entón unha música ó arredore,
coma de fruta leve.

Dunha fruta moi leve sobre a neve.
Lixeira, limpa e leve sobre a neve.

Debaixo dos castaños, ó serán,
unha roda de sombra e frutas caladas;
unha roda de ollos pequeniños sobre a neve
unha airada de són que estenden na neve
e peteiran os páxaros ceguiños.

¡Señor!

(1952)

TODO FOI POR AQUELO

*Ela quixo falar.
Era xa tarde.*
ENRIQUE MICHAUX

Todo foi por aquela cousa que lle faltaba
e lle doía coma un ventano aberto,
valeiro e sempre orfo.

Quedóu en terra á cachear na noite
polas rúas longas de vento e chuva.

¡Por qué no haberá, decía, unha rosa
¡grande!, ben grande e aberta,
pra o vento mouro da noite,
pra os seus labios de caramelo frío,
pra o seu pelo longo, enguerellado
nas chamineas e nas agullas das torres?

¡Como se endurecera o ceo de pedra moura,
tras dun cembo tremendo,
contra o que batían tristemente
engolemas ouveando coma vagas da mare!

Rendidos argonautas da noite,
tornan, un tras doutro, no sarillo do trasno,
polas rúas estreitas,
apertados contra as paredes
dos mences sin amor.

Do outro lado,
el ben sabía
dunha pradela de roseiras e buxos,
cunha gracia á tocare
na vella frauta dos pastores.

Torcéralla o demo.
O barco derradeiro
¡onde iba xa que partira!
Todos se foran tras da derradeira taza.

Todos, satisfeitos.

(1952)

¿COMO DETER ESTA DELICIA?

Coma unha roseira pendeando de rosas.

J. SUPERVIELLE

¿Cómo deter, decide, esta delicia
do serán sobre a terra? ¿E este vento
que refolea os salgueiros, contra o río,
no lusco e fusco, cando se desfollan
entre os acibros as roseiras bravas?

¡E sentir o dulzor da dór tan leve
do corazón de cada rosa, cando
se enche a roseira dun silencio vivo,
ó esbarruxirse as follas, unha á unha,
caladamente, ás beiras da noiteña!

¿E aquel sono de són aqueloutrado,
de música tan lonxe que no oímos
e sabemos que enchéo de estrelas vivas
corazóns que non son xa deste mundo?

¡E o trasacordo aquél e aquel abalo
tan sutil que sentira o noso peito!

¡E aquel verso senlleiro que non puido
entrar nunca no gozo do poema!

(1955)

NO ME ESQUENZO DE VOS

Ou miña parra de albariñas uvas.

ROSALÍA

Debaixo das parreiras de setembro,
todas calladas de acios, entre o verde
refoleo das vidras e o zuído
que ó lonxe fan colmeas e pinares,
no me esquenzo de vos, longas ermanzas
da miña terra de uces e queirogas.

Terra pobriña, leda de muiños,
e de ríos calados, cheos de sombra,
e pontellos de laxes sobre os ríos,
onde os nenos se miran debrozados.

¡Ai, quen me dera agora, meu amore,
nesta tarde de vento e sol quebrado,
polas grandas de Silva e do Mosteiro,
aló contra San Cosme de Gondel!

¡Quén me dera en Fonfría, Ermunde e Lúa,
terras bravas que un día agallopéi
nun cabalo roán de quinas brancas!
(¡Ai, cómo ó lonxe se iban alongando
as fragas de Ribón e de Milleiros
en fondas sombras longas tras das costas!)

¿E camiño de Aday, por entre os montes
e as grandas de Piñeiro, cheas de gado?
¿E subir polo Miño á Lousadela,
entre castaños vellos, que xa amosan
as primeiras castañas nos urizos?

¡Quén me vería entrare entre o boureo
da xente de Gandoy e Bertamil,
Vilamerelle a Mota e Longolái,
no meu cabalo, limpo coma un ouro,
e tí, diante de min, sobor do arzón!

Terras velliñas de camiños vellos.
Terras solas e frías de Friol.
Veiga das Lamas, chea de armentío
e cabaliños novos. ¡Qué ben cantan
nas airas, á tardiña, cacarelas,
as mozas de Ramelle e Rocamonde!

¡Qué ben cantan, de volta da esfollada
os mozos de Duarría e de Ausemare,
na Terra Chá, lanzal de abedoeiras,
leda de ríos calmos coma sono!

No me esquenzo de vós longas ermanzas
noivas do mar, tan lonxes e souriles.
E cando chegue o inverno e veña a neve
e, velliñas e todo, vos poñades
os ledos aduvíos do noivado,
á esperar longas noites estreladas,
vivas de corzos tolos de luare,
hei de levarvos un colar de conchas
e a caramuxa do tritón de Sálvora,
e un resoar de ondas e de noites
na ría mol e calma dos meus versos.

(1950)

NOITE DE ROMERIA

*¡Qué alegre romaría!
¡Qué risas e contentos!*

ROSALÍA

¿De ónde ven esta noite que nos enche
o corazón de estrelas? Altas torres
medran caladamente, estremecidas,
no ir e vir do sangue, sobre as ondas
da mar inmensa e viva, e dos pinares,
e dos montes acesos de chorimas
e un leve són de uces e calandras.

Aló moi lonxe as chairas, cos seus trigos
louros e o verde novo das liñeiras,
quebradiñas de cór polo menguante
xunta as silveiras vellas de avelaos
e acibros, cheos de niños.

Grandas ermas
e carballeiras orfas, estendidas
ó longo dos camiños, quedas, fondas,
cun non sei qué de forte gracia antiga
no bronce das súas landras renovada.

Rosas, lilas e brancas, nos vilares
rechaman entre as leiras de centeo,
tristes pallares ora, as pataqueiras
mais lonxe aínda —¡ai Dios qué regalía!—
os vales que un amara, todos cheos
de pumares e guindas moi vellifios.
De pumares e guindas e ameixeiras,
e ríos preguizosos de oucas verdes,
e de silencios vivos que estremelan
as troitas nos remansos cos seus brincos.

Da outra banda, as serras coma nubes,
coa sua mantela verde de castaños
e unha suidade na calada ermanza
das neves de xaneiro e as noites longas.

E inda as terras de brizos milleirales,
sedas rexas de músicas ardentes,
recententes á péxegos e cóxegas,
ledas de reiseñores, onde as viñas
mal aconchegan xa por entre as follas
unha alegría azul de acios noviños.

E sempre a mar, a nosa mar amiga,
que enche o serán dun degarar sin cabo,
navegada de brétemas escuras
e milagrosas naus, ó lonxe sempre.

Na encrucillada dos camiños vellos
desta terra vellíña, sono apenas,
¡qué boumeo perdido de romaxe,
decídeme, qué ledo troupeleo
ó lonxe, inda na sombra da alborada,
de xentes de ún e falas conocidas!

(1950)

EPISTOLA A D. RAMON OTERO PEDRAYO

*Baixo a prácida sombra dos castaños
do noso bon país.*

ROSALÍA

Querido don Ramón: ¡Qué forte aperta
lle daría neste intre, ó pe da Corda,
diante das terras chás do vello Miño,
tremelantes co vento da costeira!
¡Pobres terras, rendida servidume
do gran señor da serra que agallopea
polos prados, e as veigas, e entre os trigos
e arremuíña as bravas cabeleiras
dos carballos mouraos e as floreadas
de recandeas acesas dos castaños!

Ora que a tarde chega, ¡quén me dera
ir con vostede o longo destes regos
de Seivane e da Graña, xa sin auga,
de espadanas e oucas verdegados!

Bidueiras xentiles e doncelas,
en renque a un lado e outro,
como escravas louríñas de Eslavonía,
van tirando dun barco de silencio,
río arriba, hastra os montes de Toscoso.

Horacio, non; pero no Ponto escuro
houbo de ver Ovidio polas chairas
engueimadas de neve, contra os ríos
trabados de carazo, estas almiñas,
caladas, á soñar nos Hiperbóreos.

Levo xa mes e pico nestas terras.
Cando cheguéi estaban no seu trunfo,
entre moreas de ouro, as xestas pudias
de Labrada, soñando nos valados
co vento apenas, sin soñar en nada,
rendidas de pracer, de amor rendidas.

As mañás inda estaban cheas de frautas
de cucos folgazás, e nos liñares
facían pola vida, co coidado
do niño novo, as rulas por parexas.

Ora xa vai á meno-la alegría
dos cómaros e os prados. Os centeos,

axonllados no suco e demudada
a súa leda color, rinden a ofrenda
pesada da sua frente ás segadoras.

Os mencers despértanse coa xorda
canción dos gadañeiros. Atrás deles

queda a herba en maraños ben medidos,
de braza en braza, coma os versos dondos
e redondos dos "Erga kai jemerai".

Us días máis, e xa toda a fartura
da montaña rirá cabo das airas.

Queimarán o seu manto, rosa e branco,
gala da súa humildade, as pataqueiras,
pra que resalte a seda dos mainzos
entre os pallares pardos, quente e brava.

Virá-nas mañás limpas que dibuxan
dun lado á outro, ó lonxe, os fumes calmos
das cavadas do tarde.

Nos pomares

amósanse as mazás. E nos castaños,
os ourizos, medrando cara ó inverno.

E o intre en que se afondan e se esfondan
todas cheas de amoras nas silveiras,
e de lorbagas mouras nos loureiros,
e de bagas de grana nos acibros,
e de merlos nas bagas e lorbagas
as fondas corredoiras que amo tanto.

Eu no as veréi este ano. A malla feita,

cun recendo nas maus de herba curada,
teño de irme, coas bravas carpazonas
que cantara Noriega, ás prayas brancas.

ESTABA ASOLAGADO

*¡Estaba tan soya!
Nin bote nin lancha
nin velas nin remos.*

ROSALÍA

Estaba asolagado coma un limo.

Estaba asolagado aló no fondo
dunha poza de noite.
Asolagado coma un limo.

Estaba asolagado nunha lagoa grande
de auga parada e morna,
coma un limo
que abanearan amodo
ondas dondas de sono, moi grandes e vacentas.

Nunha lagoa de sono,
nunha lagoa de noite desorada,
coma un limo,
asolagado.

E sabía que fora,
e casamente á mao,
había unha mañá noviña.
Unha mañá sin ninguén,
grande e goapa.

E no aire,
unha ponla de pesegueiro chea de flores,
unha ponla ben leda
e un páxaro.

(1948)

¡QUE DOCE A NERVIA!

*Dixenlle á y-alma, acouga, e agarda sin
esperanza, que esperar pode ser esperar
polo vento.*

*Espera sin amor, que amar pode ser amar
cousas do vento.*

*Queda aínda o crer, pero o crer, mai-lo
amor, mai-la esperanza, todo é do que
agarda.*

T. S. ELIOT (EAST COKER, III)

Xa deu a volta a roda e nada abala as árbores,
coma en vidro calladas, sin flores e sin vento.
Mais algo remanece. E unha moxena leda
aluma aló no fondo do cinzeiro dos días.

Amargue é comer baguas. A soedade é triste.
¡E no canto das tobas que derruban as torres,
este nevarear caladiño de inverno!
¡Pero qué doce a nervia que retén cada instante!

¡Qué engolemas de sol! (E no pano do espello
embazado, en que tremban orfiñas claridades,
¡nin un páxaro triste pousa a gracia das alas!
¡Qué engolema, Señor! (E á toas pola noite
van esbarando os pes de cara á terra amiga
en que nos deitaremos ese día ou estoutro.)

(1957)

DEBRUZADO

Todo pasa na terra. ¡Esperemos!

ROSALÍA

Debruzado nun pozo de silencio,
espera que te espera o borboriño
da palabra pechada e a súa chave
de ouro.

O vento pasa e brúa nos carballos,
pasa e brúa.

¡Ai, miña amiga dos labios ermos!
(Toda a vida rondando unha palabra pechada.
Toda a vida abrazado ó teu vao de pedra dura.
Toda a vida coa cabeza no teu seo de pedra fría,
apaxando o teu pelo de vento e chuva).

Toda a vida rondándote.
E tu calada coma unha morta.
Tu calada coma unha pedra.

¡Toda a vida! Pero
non volveréi a cara cos vencidos.
Mal será que non suba á tona
a onda de sal do deus.
¡Aterva! ¡Aterva
ó leve gurgullar que avisa
do paso do anxo!
¡Espera! ¡Aterva!

(1957)

SONO IN ANGORE GAUDIUM

¡Cuán bella y caprichosa es la alegría!

ROSALÍA

¡Ai, o arrandeo
e o mol bambeo
dunha pavea
de avea
no suco da restreva!

¡Ai, o sol que ven
cun manto que ten
todo azul pra a festa
da ventana aberta!

¡Ai, a carricanta
que reza e que canta
e abre as alas de seda
á beira da vereda!

¡Ai, a roza loira
que un gozo deloira
co bico do serán
que lle dí hasta mañán!

¿E a flor que tremela
—¿é flor ou estrela?—
da banda do sul
nun pano azul?

¡Ai, tola alegría,
voa, cotovía,
pola fendiña aberta
de dor ben certa!

Non, non corazón,
que quieras ou non,
¡has de cantar!
¡Has de cantar!

(1958)

CANDO TEÑA TRESCENTOS ANOS

Porque nas negras oías da morte se solaga.

LUCRECIO

Cando teña trescentos anos
seréi namáis que a sombra desta voz
que sinto agurgullar drento de min
e fina nos meus labios.

Os nomes e as cousas ben amadas
serán namáis
que unha palabra lixeira:
quizaves triste coma unha bolerca,
cun non sei qué de música quizaves
pra arrandear os berces dos neníños.

Pero non perderá o seu camiño a estrela,
e en ollos ben serenos
dormirase a noitiña.

O río, entón, aínda estará máis fondo,
atravesado por trescentos pontes de esquenzo.

Debruzado na máis alta,
o silencio primeiro e derradeiro.
Sólo o silencio.

(1934-1958)

A NENA BARQUEIRA

De banda á banda, barquiña pequena.
Un abrir de ollo-los remos e as velas.
Na barca nova
a nena barqueira.

De día á día, unha barca na ría.
Sal pola noite e chega co día.
A nena, alborada
de cotrolías.

De hora á hora, unha ponte de ferro.
Vai cara á aurora. Chega do esquenzo.
A nena na ponte:
¡Qué río tan ledo!

Pontes das noites, barcas dos ríos.
Pérde-na conta das onda-los lirios.
A nena, pastora
de anos noviños.

Ponte da Luz, a que ven é moi alta.
Desde ela vese o país das calandras.
Nena feliz
na ponte da Luz.
Amén Xesús.

(1960)

HEAVYON TIMORUMENCE

Esau L'indus? Non sei. De terre à terre,
para d'êre de m'êre e de sujo,
de d'êre, si sei, trocava nos seus olhos
grinheiras de tuare, echa de suca,
defechada de ebidia e de m'êre
algado à volta de m'êre. d'êre.

De LANZA DE SOLEDÁ

Quando
passava o mar e o mar, echa a mar,
se nos d'êre da rep'êre e o d'êre,
sujo que não sei, echa d'êre
cada um de sua terra e ap'êre
marco echa que não sei e l'êre
nos esp'êre das d'êre de m'êre.

Sufo echa echa echa as m'êre de m'êre
do maro v'êre e as d'êre de m'êre.

Avia de m'êre, as m'êre, echa echa.
Mas vediam as m'êre, echa echa,
L'êre echa echa de m'êre.
Um e outro m'êre e não se d'êre,
m'êre como echa as d'êre m'êre.

Sufo echa echa echa a m'êre
à m'êre m'êre m'êre de m'êre
que não l'êre m'êre, echa echa,
m'êre de m'êre de m'êre m'êre.

DE LANZA DE SOLIDA

HEAVTÓN TIMORVMENOI

Eran irmáus? Non sei. De torre á torre,
coma dioses de mármore e de ouro,
os dous, ai eu!, trocaran nos seus ollos
primaveras de vidro, cheas de cucos,
defendidas de abellas e de nésporas
aleando ó redor de rosas vivas.

Intre feliz que non sentiran.

Cando
pasara o anxe e a onda, contra a noite,
xa nos camiños da vergonza e o medo,
sufrían que non sei, caladamente
cada ún da sua torre. E agatuñaban
muros escuros que iban para o fondo
nos espellos das cárcovas de zurro.

Soñar soñaban entre as maus de lume
co ramo verde e as mazás de orballo.

Aves de morte, as maus, voaban ermas.
Mais cedían as ponlas, coma en mofa.
Lentas cedían sóbor dos caborcos.
Ún e outro berraba e non se oían,
xuntiñas como estaban as dúas torres!

Baduaba ún e outro cara á noite
á soñar nunha aurora de calandras
que non tivera fin. Soñar soñaban,
ínsuas de soledá na longa mare.

LANZA DE SOLEDA

Algo en nosoutros, con todo, no fondo do sono formiga,
dalle que dalle de noite, e abeira ó seu sér os rebrincos
todos da tola alegría e as coitas coitadas da alma.

LUCRECIO, III, 114-116

Mais, por eso, el é home. Sombra escura.
Ola de noite cara á noite. Onda
dun mar sempre en fracaso. Aló na fonda
escuridá, qué són, ave ou luz pura?

Ai!, a raiz que o prende e asegura
á noite creu raer. E unha redonda
torre de resprandor alzar na donda
claridá deste lume en que se abura.

Subira á aurora fría e vira dela
cómo os ollos se lle iban tra'la estrela,
e os páxaros do amor que trán o abrete.

Zarralos quixo. O peito lle pasaba
lanza de soledá que el ferrexaba
e sangraba e doía de repente.

O SINO ESMORECIDO

Nos libros de teu, gran maeso,
coma as abellas esculcan canto hai polos montes choridos,
nós, coma elas, rañamos tamén os teus ditos de ouro.

LUCRECIO, III, 10-12

No libro vello pón todo o sentido.
E baixa ó pozo escuro, cheo de area
das palabras luídas. E cachea,
de aquí pra alí, no sino esmorecido.

Lograr, non logra nunca ver vencido
o vago xeroglifo. Mais recrea
canto feliz que o corazón tradea,
coma un ceyo de estrelas salferido.

“Por aquí, ben seguro que algún día”
—di el— “pasara un ave. E deixaría
unha canción perdida detrás dela.

Un ave, unha canción perdidas nesa
escuridá de mera e nébra espesa
na que o sentido envaza e se ennovela.”

PERO Ó QUE AMENCE

Ben porque ós ollos, soñando, lles viñan as mil maravillas.
Ben porque vian os tempos do ano apuxando ún ó outro.

LUCRECIO, V, 1181 y 1184

Del de contino brandamente tira
fonda raiz escura e escuro advento.
Qué corazón resiste ese ardimento
que vai, e ven, e alcanca, e tira, e vira?

A noite é grande. Á seu favor conspira
un escuro rillar, tenaz alento.
Quén hai que escoite á noite a voz do vento
arremuiñado en álbores de ira?

Parreiras de lembranza e de esperanza,
ás que sabor de morte non alcanza,
vendima amor e dice, "eu amo, eu quero".

Pero, ó que amence, xa non ten sentido
ese "eu", fantasma seu, que vai perdido
á noite, á mar tremenda, ó vento fero.

○ E SE ESTE CORAZON?

Cando, pra máis, unha chea de vento violento na mare...?

LUCRECIO, V, 1226

Dar, dá que ver a mar aborrecida,
ola vai e ola ven, brúa que brúa.
Enche, devala e vaza. A onda estúa
de furor á furor namáis medida.

Non ben se abate no areal rendida,
torna á erguerse máis lonxe e brúa e múa.
E a praya enteira entón múa e gardúa,
e medran coita e ansia renacida.

El pensa cara á mare e ó seu bruído:
“Aí, Dios! E se ún no é máis que un desmedido?
afán de ser pra sempre á comenzare.

E se este corazón que estúa ó vento,
contra o duro cantil do pensamento,
onda fora namáis e amargue mare?”

SEN DEVEZO NIN GOZO

Mais tú, con fiúnza, resiste e atura.

CATULO, VIII

No é o seu canto de amor, nin é laído
dese instante de espanto en que se fina
o pobre ser mortal. Nin adoutrina
corazón xogoral que vai perdido.

(Afán que ó labio sube ensandecido
no é ben cantar, mais nube ou xa ruína
de vento ou mar que brúa e se resina
e un clarear de lúa leva á olvido).

O seu canto máis fondo e verdadeiro
é feito do durar leve e sereno
da pedra, o río, o verme e o peneireiro.

Dun tembrar moi lixeiro de cenceno
—sen devezo nin gozo— ventureiro.
Voar —non sei— e estar firme e sereno.

SOLO A SÍ FIEL

Solo co seu espanto... Chegar ó fondo
da pura soledá!

R. M. DUGARD,

Les Thibault. La mort du Père

Qué fora daquel sono de piedá
que o corazón coa estrela lle fundía,
e era todo un concerto e unha armonía
feita de amor e nova claridá?

Un lampo cru de neve e soledá
o ten emparedado. Á alba fría
érguese a rosa e canta a cotovía.
Érguense, e medra máis a sua orfandá.

Todo se aparta del. Ollos que amara,
maus de nácara viva que apaxara,
ledas avelaiñas da boa sorte.

Estraño á sombra dos carballos vellos,
estraño á propia sombra nos espellos,
sólo á sí fiel e solo diante a morte.

A GANDARA QUE ENCANTA A COTOVIA

O que non marra sabe que é a partida.
Nela o batir da mar e os seus furores.
A noite ven con lúas e rumores.
A coita loita en soledá cinguida.

Sin zarrar ollo, aló no escuro, espida,
contra o seu seyo afoga os reiseñores.
E outro pan non terá que os seus rigores
namentras que lle quede un fío de vida.

En cinza rende o amor as suas apertas.
Pero pra a voutre amencen cada día
roseiras escondidas sempre abertas.

Prometeo infeliz! Quén che daría
o aire, o sol, a braña, as flores certas
e a gándara que encanta a cotovía?

CACHARELA

Axiña, agora aquí, agora sempre!

T. S. ELIOT

Calade ora, mirái! Por un momento
lapea a cacharela, tal se fora
divina aparición. Mirái agora!
Un anxe pasa. É o intre de pór tento.

Cantade, anxés, cantái, mentras que o alento
divino da súa lapa inda en vós mora.
Non vai unha calandra nesta aurora
contra a noite do sangue, un són no vento?

Cantái, bailade á roda. E, encendida,
á ver se, són á són, vai clareando
escura noite en lapa trasfundida.

Escura noite un intre alapeando
á enrodelarse en nada, consumida
en música, non sei cómo nin cándo.

UN DOCE SÓN QUE LEVA A VIDA

De contra a noite, el sabe que é o vencido.
Velar lle queda, os ollos ben abertos,
e facer cara ós duros intres certos
sen recordo que valla ou flebe olvido.

E vela noite e día ensandecido.
Mais alguén, que non sabe, enche os incertos
labarintos do cárcere, desertos,
dun bourear de sono enlouquecido.

Doce música e torres sonoras
érguense entón e arriban na amencida
naos de conquistas, ledas coma rosas.

E a mar que ven e torna repetida,
desfacéndose en olas poderosas,
déixalle un doce són que leva a vida.

ANÚNCIASE NA CUME UNHA ALBORADA

Vexo o poder dos de arriba e vense os seus tronos perennes.

LUCRECIO, III, 18

Rodeouse en delor coma nun muro
contra a noite, e, á esfínxe sometido,
volto ó mal que padece o seu sentido,
descoida o berro do misterio escuro.

Vénceo con todo, ás veces, o inseguro
sono que a noite alúa, anque sabido
ten ben que pra ninguén de home nacido
veu a anada dos dioses á maduro.

A voutre que de sangue se sustenta
e ve que a vida fuxe e a morte venta
no corazón lle afinca a unlla adunca.

E pousa entón a loita enmarañada.
E anúnciase na cume unha alborada
dourada que non fina nunca. Nunca!

ESPERAR

Anque é un xungo do río, cando encara
a porta que non renxe... Cando a cera
queda namáis do favo que espremera
e cando vaza a mar e o barco vara.

Anque é un xungo á trembrar, cómo degara
escuro mel! E, onde á albariza, espera!
Viu tantas veces vi'la primavera
tras da neve nos sucos da seara!

Non vive, non, quen vive de alugueiro
e sabe que non ten nin un eixido
de seu, se o amo o bota, ni unha corte.

Pero no hai pena que no atope a beiro
no corazón, que nunca viu rendido
delor, espada, noite ou dura sorte.

ÉRGUETE CORAZON

Non sempre a nube sobre a chousa á monte
torbós descarga.

HORACIO, *Carmina*, II, 9

“Emporranchiño, ledó, recién nado,
érguete, corazón, lixeiro e puro,
claro milagre á renacer do escuro
onte que me retén encadeado.

Érguete, corazón de amor ousado,
da cinza amargue e triste en que me aburo
e da torre da noite en que me amuro
cara ó bruar da mare e o vento irado.

Naz outra vez. Naz sempre e, renacido,
puro, no puro aire da alborada,
érguete corazón, fugaz estrela.

Que, ó cabo, da tua luz estou prendido,
e, se apenas a vexo, e de pasada,
agardo, ano tras ano, para vela”.

PRÓLOGO I

...*Pero, jera desto, demoras dos que foyes botados do seo estda
agor no mar...*

**SEGUNDA VOCACIÓN
DE ADRIÁN SILVA**

...*aspiras maltrax que espallara a auga do fozes sin já, que se
non saben defender do estda do cruz.*

De CORNELIO BASTOS, R. MATEO BASTOS

PRÓLOGO II

...*Decimas do vida do cruz, mas do repa de Cogueira que tñia a
fñha medilla, biquita ou dizalax, de terror de ventidos e estandar
por cantilla e calvarax de telonax de que a bobax...*

(Adrián Silva, despda de 10 de Facetas de Ruridos —sempre
de vida e que é bozo— entra na fozes de Cogueira e vocata a la-
garada)

...*A vida de Dabata, o vento de vida, comenxax a amaxax co-
coraxax...*

...*A Adrián paraxilla amax axax axax axax, a voz tempo
detaxante e axaxax, axax ax axaxax a fozes axaxax que axaxax
de fozes axax e de detaxax ax axax axaxax de vida de axaxax...*

...*Tirata dda e axaxax dos axaxaxax axaxax...*

(Despda da terceira cupa, fñdaxax na sda axaxaxaxax de fñ-
tes das axaxax axaxaxax axax axaxax axaxax axaxax a mar das
axaxax e axaxax no monte axaxax e ax axax axaxax e de axax
axax. A ponte axaxax os dda axaxax axax axax axaxax axax axax
axaxax axaxax axaxax axaxax axaxax axaxax axaxax axaxax
e axaxax axaxaxax axaxax axaxax. O fñdaxax axaxaxax de axaxax
e dda axaxax.)

SEGUNDA VOCAÇÃO
DE ADRIAN SILVA

PRÓLOGO I

...“Pero, fora desto, demoros dos que foron botados do ceo están agora na mar e nos ríos, nas fontes e nas fraguas. E as xentes que non conocen a Deus, adóranos por deuses, e fanlles ofrendas. E chámanlles neptunos ós que están na mar, lumias ós que están nos ríos, ninfas ós das fontes, dianas ós das fragas. E todos eles son demoros e espíritos malinos que enfeitizan e cegan ós homes sin fé, que se non saben defender co sinal da cruz...”

De Correctione Rusticorum. S. MARTINI BRACARENSIS

PRÓLOGO II

...“Decíase do viño de certa cras de cepas da *Cuqueira* que tiña a virtú maldita, báquica ou dionísea, de barrer os sentidos e esfondar por camiños e caivancas de tolemia ós que o bebían...”

(Adrián Silva, despóis de lér as *Bacantes* de Eurípides —sempre se ama o que é belo— entra na bodega da *Cuqueira* e escoita a lagarada).

“A vida de Díónisos, o xenio do viño, comenzaba a amosarse oscuramente...”

“A Adrián parecíalle alentar nunha espesa brétema, a un tempo decadente e augural, como se asistise ó íntimo misterio que traspasa de fatalidá e de destino as xeiras máis sinxelas da vida da labranza...”

...“Tiraba dél o encanto das lembranzas antigas...”

(Despóis da terceira cunca, fúndense na súa imaxinación os bultos das antigas mitoloxías cos da bacante renacida xunta ó mar das sirenas e morta no monte Medelo e os inda vivos de Amelia e de seu tío. A ponte entre os dous mundos son o Monxe Humanista de San Martiño e o abate Zacconi. Grandes ondas dunha mar calada enchen e vazan estuantes na cabeza de Adrián. O Pantelas mirouno de reollo e deuse conta.

—Don Adrián, é mellor que vaia dar unha volta polo xardín, agora é lusco fusco. Quizaves encontre con quén parrafear). “Aquí as mozas teñen menos que facer que os cas na misa. A muller nova bota a perder o viño, o mesmo o novo que o vello, e, con todo, o viño vai tras das mozas. En canto se nos sube ó sobrado, non facemos máis que baduar nelas”...

La Vocación de Adrián Silva. RAMÓN OTERO PEDRAYO

(As derradeiras palabras xa lle resoaron moi lonxe a Adrián Silva. Do brazo do Pantelas, pálido e cun orballo quente pola cara, que lle iba encordelando o pelo, esmarafoullado coma o das estatuas antigas, salíu da bodega e sentouse no xardín, a carón da fonte das paganiás).

O sono desenvólvese ó lonxe e ó pé.

Cunha craridá como a que dín que se abre diante dos que murren, aparece Díónisos.

DIÓNISOS

¡Ai, cánto tempo fai que eu vín á Terra das mazaerías de ouro do ocidente! Volvo ora a ver as fontes de ollos mouros; volvo ora a ver as augas do pai Miño, que eu mesmo ribeiréi de lamagueiros e lles dín sombras de acios namorados.

¡Ónde quedan xa as chairas que o sol ama dos lídios, e dos frixios, e dos persas, ouro neto de trigos ondeantes!

¡Aló quedano as lonxes craras vilas, aló quedano as foscas terras medas!

¡Aló quedóu, envolta en mar amargue, a terra de Asia toda, coas súas prazas rodeadas de torres relumbrando, con cen portas de prata cara á aurora e ó solpor con cen portas de ouro vello!

¡Aló quedóu a chaira campanesa e os seus doces outeiros ben amados, Falerno, Formio, Másico e a Sabina, onde eu reinéi no doce tempo antigo e fun honrado en brando verso eolio!

Galicia foi a terra derradeira en que se erguéu o meu trono, duro e ledó, inda no hai moitos anos. A ela torno por unha escada longa de saudades.

Foi en Galicia, terra de piñeiros
e doces lamagueiros, onde eu fixen
por derradeira vez tremer nos papos,
lisos coma cereixas, das bacantes
o berro do meu culto. ¡Qué fermosas
as fillas dos galegos levantando
o tirso enramallado de estralokes,

hedras mouras e flor de bieiteiro;
cos seus brazos en alto, como lúas,
e unha fonte de mel sobre os seus hombros
escorrendo en rebrilos, o seu pelo.

Atrás miña viñeran as mulleres
de tódos os galegos. E quedarán
atracadas as portas, e parados
os fusos nos celeiros, e os teares
sin cántigas de nécigas lixeiras.

Vínas correr nos soutos e nas fragas
e morar entre os verdes canabales,
e ó pé das bidueiras, e nas corgas
das ermas penascadas. Os pandeiros
co runxerrunxe enchían toda a noite.

Vínas correr nas praias do mar mouro;
e alzar un verso ardente coma o viño
ó compaso das ondas da Lanzada,
onde o estuar de cen combates brúa
sobre campos de area longamente.

Nunha saudade lonxe, eternizado
en bronce leve, sinto o río do tempo,
e o corazón lixeiro das doncelas
que viran os meus ollos, renacido.

No pazo da Cuqueira, envolta en mármore,
que mata o lume apenas do seu pelo,
dorme a canción de Pola, voz antiga
das bacantes de Lydia e as insuas brancas.

Amaba os relomeos das touceiras
cubertas de rosada e as sombras quentes
dos pinares que fungan entre as penas.

Amaba os runxerrunxes dos pandeiros,
é o zunido dos bombos, e o salouco
das frautas berecintias. E bailaba
vellas danzas que xa ninguén sabía,
coa cabeleira toda alapeada
dunha croa de vésporas de ouro.

Nas caivancas cubertas de bravádigos,
seu gozo era sentir longos oubeos
de lobos e leós de ollos de lume,
e o calmo enrodelarse das serpentes,
por entre os vasos rotos das ofrendas,
nos vellos templos brancos, derrubados.

¡Pola, Pola! ¡Desperta! Tu non podes
estar morta, ser triste cinza amargue.
En saudades tu estás eternizada,
en bronces leves de canción sin tempo.
Comigo vas desque deixache o Tmolo,
comigo tu andiveche desde sempre,
bacante fiel, lembranza en que pervivo.

Pois que Galicia é a terra da saudade
os pandeiros da nosa terra antiga,
que a Mai Rhea inventara, tangué, ¡tángueos!,
outra noite namáis, nas corredeiras
todas cheas de medo de Galicia.
¡Pola, Pola! ¡Outra vez! ¡Miña saudade!

O xardín de buxos e alciprestes cheira a rosas mazmidas. Unha nebra de luar, ou de aradas de outono, ou de castañares de San Martiño, envolve a Diónisos. Contra o pazo, fora de sagrado, relumbra o sartego de Pola, de pálidos mármore, labrados ó xeito do XVIII paganizante. O xardín vaixe enchendo de craros bultos armoniosos de bacantes. Sentados nos bancos dos paseos miran o seu devaer Benedetto Zacconi e o Monxe Humanista de San Martiño. Érguese caladamente a tapa de mármore do sartego e queda nese equilibrio falso das estampas da Resurreución. Sin tropezar nas cousas, levántase Pola, envolta en craridades moi doces, vestida a maneira das bacantes dos libros.

P O L A

Non estou morta, non, porque non morre
corazón que ama belas relembranzas;
e o meu garda as da lonxe terra lidia,
e as do Tmolo divino, e os ledos cantos
do meu rolar sin fin por todo o mundo,
danza, danza, devana, devanea,
de Diónisos no coro, danza, danza.

¿Quén espereita entre os buxos? ¿Quén atusma
por riba das silveiras? ¿Quén me escoita
detrás dos fachineiros da bodega?

Escóndase o que seña e os labios cosa,
se é que ós deuses ten medo. Eu vou botare
de Diónisos o atruxo sempre novo,
ó xeito das bacantes. —¡Éuhan, Éuhoe!—

“Feliz o que conoze o ser dos deuses,
e fai pura a súa vida, e limpa a ialma,
danzando polos montes coas bacantes.

Feliz quen vai no coro de Cybeles
e refolea o tirso, coroado
de hédras mouras en honra do deus forte!”

¡Acudide, bacantes das montañas,
pra festexar a Baco nas congostras
de Galicia, cuberta de piñeiros!

Galicia, oscuro lonxe de saudades,
¡coroadá te vexa de louridos,
de lamagueiros verdes e de viñas!
¡Dénche sombra os carballos de Díónisos
e relumbren as grandas coma a neve,
alastradas de abenzas e rebaños!

Un novo troupeleo de muiñeiras
despertará os teus vales, e ás montañas
subirá coma un río milagroso
a canción sempre nova das vendimas.

¡Miña saudade, vellos coribantes,
salouquiños das frautas, afogados
no balbordo dos báquicos pandeiros!

—¡Éuhoan, Éuhoe!— Por onde pasa Baco
gurgulla a terra leite e mel de abellas,
e unha tea de pino, que non mata
ningún vento do mundo, encende os cantos
dos coros pelengrinos. O aire é leve
de cabeleiras longas e fermosas.

¡Acudide, bacantes de Díónisos!
¡Non despreciar ós deuses, pois que somos
unha divina sombra de saudade!

Os bultos das bacantes refolean coma un pilo de follas secas, abatidas dun vento calado e lonxano. Pola emparéxase con Díónisos e, arredor deles, fan un corro inqueda e ledó. Zacconi e o Monxe Humanista están tamén de pé, con algú atributos dionisiacos que non tapan de todo os seus antigos hábitos. Os demachiños todos da terra, liberados na hora da lagarada, enchen o xardín. Adrián vai e ven na onda báquica que o envolve todo, coma unha folla ardente de parreira.

C O R O

¡Divina santidá, que os mesmos deuses
veneran! ¡Alegría das súas festas!
¡Divina santidá de alas de ouro,
que alegras co teu nome a terra escura!

Sólo á túa roda roda a muiñeira,
e á túa roda relouca a gaita louca.
Roda á túa roda a rolda de Ribeiro
e o sono abate o ceio sobre os homes.

—¡Éuhoan, Éuhoe!— ¡Señor, volta a Galicia!
¡Divino tremelar da Nosa Terra,
guía os coros de frautas e pandeiros
das nosas vellas vilas sulagadas,
onde dormen os vellos coribantes!

Á media noite, brancos de lúa chea,
enrestrarán meus pes a danza antiga;
e cando erga a cabeza cara á lúa,
o meu peito será coma unha aurora
de rosas sobre a neve do Suído.
Serán vales de noite as miñas costas
recententes a bagos de espadeiro.

¡Divino tremelar da Nosa Terra,
guía o coro das frautas e pandeiros
ó longo de Galicia, polas fondas
corredoiras do medo e da Saudade!

¡Soe a fruta de Díónisos divina
e o zonguezoneo do pandeiro antigo
das vellas foleadas! —¡Éuhoan, Éuhoe!—
—¡Éuhoe, Éuhiu!— ¡Outra vez, miña saudade!

*O corro de bultos báquicos, con Adrián no medio, afúndese na
noite do val. Entre un estroncio de gaitas, conchas e pandeiros,
guiados todos polos Zes P'reiras, medio se entende:*

“Xa ven o tempo de estróupele, estróupele,
xa ven o tempo de estróupelear;
xa ven o tempo do viño Caíño,
xa ven o tempo de se emborrachar”.

“Véndeme os bois e véndeme o carro,
e non me vendas o con qué me amaño.
E, si mo vendas por un pouquiño,
véndemo logo cun vaso de viño”.

“Tintininín, dixeron os frades,
Tintininín, cal sodes soades;
Tintininín, as chaves que o oíron
Tintininín, de oílo se riron”.

*Pérdese o estarabouzo. Sólo queda ese ardor das parreiras retortas
e engarabitadas, o luar, o runxir quente das follas secas e o cheiro
das rosas mazmidas. Zacconi e o Monxe Humanista están voltos ó
requeiro da orxía. Teñen na mau dúas cuncas de buxo, escumosas e
cheas de rebrilos. Nesto chega D. Bernaldo, abogado ourensán, que-*

vedos de ouro e sombreiro de copa, cun algo de Penteo no seu manto. Mira pra a bodega de grandes cubas, toda revolta de cuncas emborcacadas, picheles de louza e restoballo de rosas. Ten no corpo ese abufinamento dos abogados, con raíz nos códigos. Zacconi e o Monxe Humanista vanse achegando pouco a pouco a él, con esa humildade, da cras e do tempo, que cargóu de excomuniós Fr. Antonio Martín Sarmiento de Sotomayor.

DON BERNALDO

¿Qué loucura de todos os infernos
qué arrauto de feitizos volve os sisos,
e leva os corazós, e encende o sangue?

Casadas e solteiras, mesturadas
a un rexibao de ménades de frebe,
deixaron os seus lares e vaguean
polas fragas e os soutos, celebrando
un deus, ¡arrenegados!, de outros tempos,
entre abrazos e chuchas estralantes
coma mazás xiadas entre os dentes.

De hedras mouras granadas coroados,
erguen nas maus as cuncas de oliveira,
todas cheas de espuma refervendo.
Así honran a deuses condenados,
de escuro ardor, e dan licencia ós mouros
lobicás dos arteiros apetites,
facendo campo raso dos costumes
que o vello San Martiño endereitara.

¡E foi él, Adrián, aquel santiño,
quen trouxo esta loucura! Mais non fora,
de non ser polas vosas insiñanzas.
¡Vergonza había de darvos! ¡Dous cachopos,
que contades os anos ás coruxas!
Co eses hábitos mouros, co esas coxas
esquerquenadas xa, de cara á terra,
¡vervos así, co tirso das bacantes
e coroados de hedra e lamagueiro!

Se os vosos sagros ordes non mirara
nin a vosa vellez, que deshonrades,
codo a codo, coas bacantes bébedas,
vos levara eu ós dous pra os vellos cepos
do máis ermo mosteiro de Galicia.

Zacconi e o Monxe Humanista beben un sorbo das cuncas escumosas. Os mozos da bodega convírtense en faunos que batuxan, en roda, na tinalla, cunha sorrisa fondísima nos ollos. Pantelas é un Sileno durmindo. Os dous clérigos adquiren unha nova luz e unha dinidade de antigos sacerdotes.

BENEDETTO ZACCONI

Cálmese, Don Bernaldo e beba un sorbo
deste solpor da viña de Medelo.
Vén lixeiro de lingua e avisado,
pero non teñen siso as súas palabras.
Moito saber tamén fai cego a un home
e o que máis sube, ás veces, no é máis sabio.
¿Diga cá! é a vereda verdadeira
e o don mellor que os deuses nos esconden?

Mal nos acái ós que hamos de morrere
soñar co que está lonxe. A vida é curta,
e que se afronta atrás do que é moi grande
non goza das cousiñas do arredore.
¡Tome esta cunca fonda, onde alomean
os solpores da viña de Medelo!

É Díónisos deus vello, no que moita
xente atopou dozura e paz pra a ialma.
Deunos o zume dos recimos, deunos
a ledicia do ceo, e foi dabondo.
Él redime da noite ós sin fortuna:
dalles un sono longo e un longo esquenzo
dos males que os trastallan cada día;
e non hai outra cura para as coitas.

¡Un vello Deus! Pero él á noite escura
dos nosos corazóns dá brancas lúas.
No sono dos picheles dorme o anxo
do verso do adiviño e do profeta.

Tu coutarás o vaguear das ménades.
Tu coutarás os cantos de Díónisos.
Mais non penses que ten inda nacido
o que someta os corazóns amargues.
Pensa o que queiras, pero ten conta
que hai pensamentos ocós, sin miolo.

DON BERNALDO

¡Un vello deus! ¡O vello deus do viño,
sono do mesmo inferno, vella sangue
dos antigos corazóns...!

ZACCONI

¡Bebe, Bernaldo!

Don Bernaldo valeira unha cunca comprida que lle dá o Pantelas, na figura dun Sileno ledo e comprimenteiro coma os servidores dos pazos do XVIII.

O MONXE HUMANISTA

Non me atrevo a chamar divino a Baco,
mais, ¡qué non fora deus!, o meu consello
é que penses que o é. ¡Nada se sabe!
O que vexo é que o viño, coma un deus,
reparte por igual a súa alegría
entre os ricos e os probes, e acalenta
os corazóns dos tristes longas noites.

De que o sabe todo aparta sempre
teu corazón e sigue ese carreiro
que vai abrindo, en voltas e revoltas,
non sei que solermiña esperanza escura.

Don Bernaldo bebe outra cunca e badúa coma un bébedo a medida que vai bebendo.

Da vellez é facer loucuras tristes.
¡Ide pra onde queirades nesa onda
de tolemia que envolve os brandos vales,
todos cheos de ermidas, xa encobertas
do vicio das parreiras de setembro!
¡Ó que non lle perdono é ó meu sobriño!

Vólvese ós mozos do lagare, e, como eran faunos, bótanse a rir.

¡Ídeo buscar asiña, que nel penso
facer un escarmento que se lembre
de aquí a moitos anos! (Baduando) ¡Esas cubas!
¿Cándo ha de calarse esa canción de néboas?
¡Limpar de rosas o xardín! ¿E os buxos?
¿Por qué non arde a noite do alcipreste?
¡E os mármore, os mármore! ¿Qué lúa
entróu cos pes de punta no sartego
de Pola e erguéu a lousa das súas cinsas?
¡As cinsas revoando! ¡Qué loucura!
Teño chea de cinsa a miña boca.
¡Zarrar asiña ese sartego aberto!
¡Cinsas, bacantes! ¡E o sartego aberto!
¡Qué ulido a acios! ¡E o sartego aberto!
¡Zarrar asiña ese sartego aberto!

Vai pra zarralo; debrúzase sobor dél e caille enriba a lousa.

DON BERNALDO

¡Adrián! ¡Adrián!

Adrián érguese nun pulo, xa na noite pecha de medos.

ADRIÁN

¡Amelia! ¡Amelia!

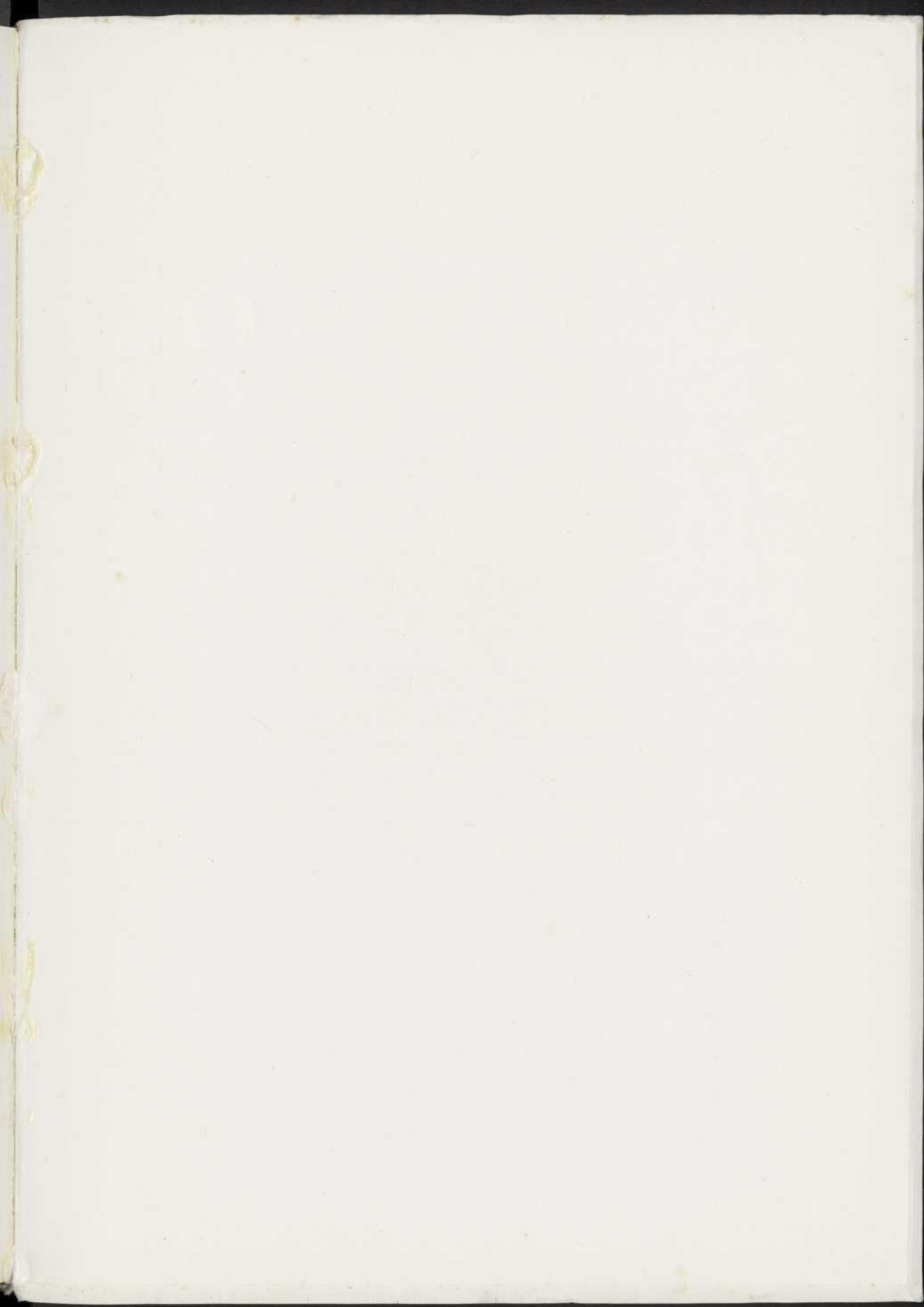
Amelia, que rondaba o seu sono, engarabítaselle ó pescozo como unha hedra amargue e deleitosa.

Santiago, 1955

R E X I S T R O

	<i>Páxs.</i>		<i>Páxs.</i>
Aquilino Iglesia Alvariño	7	De DE DÍA A DÍA	
ESCOLMA		Cansancio	77
Teucro de paso por aquí	25	Que desesperación	78
De CORAZÓN AO VENTO		E unha elexía enxel	79
Meu corazón é un río	31	Nesta hora	80
Cruceiro aldeán	32	Eu vou no tren	81
Era un mencer de San Xoan ..	33	Coma un río	82
Era o solpor	34	Aló no fondo	83
Silencio da media noite	36	Todo foi por aquilo	84
De CÓMAROS VERDES		¿Cómo deter esta delicia?	85
Sob as avelaneiras	39	No me esquenzo de vós	86
O longo das ribeiras	40	Noite de romería	88
Ai, a túa risa noviña	41	Epístola a D. Ramón Otero	
Eu quero oír o teu silencio	42	Pedrayo	90
Un día	43	Estaba asolagado	92
O sol ergueuse moi cedo	44	¡Que doce a nervia!	93
Era un sol pequeniño	45	Debruzado	94
Brétema	46	In angore gaudium	95
I-eu agora, Señor	47	Cando teña trescentos anos ...	96
A.A. Tibulo	48	A nena barqueira	97
Rosalía Castro	49	De LANZA DE SOLEDÁ	99
Curros Enríquez	50	Heavtón Timorvmenoi	101
Duardo Pondal	51	Lanza de soledá	102
Manuel Antonio	54	O sino esmorecido	103
Luis Amado Carballo	55	Pero ó que amence	104
Gloria dos ollos que viran al		E se este corazón	105
Señor	56	Sen devezo nin gozo	106
Noticia	58	Sólo a sí fiel	107
A mañá	59	A gándara que encanta a co-	
As leiras	60	tovía	108
Os prados	62	Cacharela	109
As carballeiras	63	Un doce són que leva a vida .	110
A aira	64	Anúnciase na cume unha al-	
Abedoeiras	65	borada	111
Aló en Lamanide	66	Esperar	112
Os camiños do outono	68	Érguete corazón	113
Caeu na sombra unha estrela	69	De SEGUNDA VOCACIÓN	
Olas salgadas	70	DE ADRIÁN SILVA	
Nunha gamela nova	71	Segunda vocación de Adrián	
Esta é a mar dos solpores	72	Silva	117

Rematouse de imprentar
nos talleres
de "Artes Gráficas Galicia, S. A.",
rúa de Segovia, 15, de Vigo,
o 16 de maio do 1986,
véspera do
DÍA DAS LETRAS GALEGAS

REAL

A

3

Bi

Traguas

VIDA E OBRA DE AQUILINO IGGLESIA ALVARIÑO

ACADEMIA
GALEGA
CORUNA

622
Biblioteca